

19

Vol. 5
Autumn 2025

Research Paper

Received:
19 September 2025Revised:
26 November 2025Accepted:
03 December 2025Published:
22 December 2025

P.P: 108-159

ISSN: 2821-0247
E-ISSN: 2783-4743**The Pattern of United States Influence in Iran during the Second Pahlavi Era Based on the Documents of the Espionage Den (Former U.S. Embassy in Iran)**Alireza Toupa Heidari¹ | Hassan Mohammadmirzaei² | Ali Soroush³

DOI: 10.47176/asr.1356

Abstract

Following the Second World War, West Asia acquired particular strategic importance for the United States, within which Iran occupied a central position in this critical region. Accordingly, the United States undertook a wide range of measures to exert influence in Iran—especially during the Second Pahlavi era—in order to maximally advance its core objectives in Iran and the broader West Asian region. Given the necessity of a historical examination of this issue, as well as transformations in the international arena, identifying the pattern of this influence is of considerable importance. Therefore, this study seeks to answer the following question: based on the documents obtained from the former U.S. Embassy in Iran (the Espionage Den), what was the pattern of U.S. influence in Iran during the Second Pahlavi period? To address this question, the research employs an inductive qualitative content analysis method. On this basis, all documents obtained from the former U.S. Embassy in Iran were examined and analyzed, and subsequently subjected to specialized coding and categorization. According to the findings, the pattern of U.S. influence in Iran during this period can be classified into three main components: objectives (regime overthrow, behavior change, and alteration of the balance of power), targets or audiences (agents, formal state structures, political groups, and the general public), and dimensions of influence (soft and hard). The documents associated with each of these components reflect the United States' sustained and systematic efforts to exert influence in Iran during the period under study.

Keywords: Influence; United States of America; Iran; Second Pahlavi Era; Espionage Den Documents.

¹ MA in Regional Studies (North America), Shahid Sadr Civilizational Studies Research Institute, Imam Hossein Comprehensive University, Tehran, Iran. Email: alirezatopaheidari@gmail.com

² Corresponding Author: PhD Candidate in Political Science at Shahed University and Senior Researcher, Department of World Studies, Shahid Sadr Civilizational Studies Research Institute, Imam Hossein Comprehensive University, Tehran, Iran. Email: h.mmirzaie@chmail.ir

³ Assistant Professor, Department of World Studies, Shahid Sadr Civilizational Studies Research Institute, Imam Hossein Comprehensive University, Tehran, Iran. Email: nabsorush1@gmail.com

Cite this Paper: Toopa Heydari, A., Mohammadmirzaei, H., & soroosh, A. (2025). The Pattern of US Influence in Iran during the Second Pahlavi Period Based on Spy Nest Documents (Former US Embassy in Iran). *American Strategic Studies*, 5(19), 108- 159

Publisher:
Imam Hossein University.

©
The Author(s).

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۲۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۹/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۱۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۰۱

صص: ۱۵۹-۱۰۸

شماره چاپی: ۲۸۲۱-۰۲۴۷
الکترونیکی: ۲۷۸۳-۴۷۴۳

الگوی نفوذ ایالات متحده آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی (سفارت سابق ایالات متحده در ایران)

علیرضا توپا حیدری^۱ | حسن محمد میرزائی^۲ | علی سروش^۳

DOI: 1047176/asr.1356

چکیده

پس از جنگ جهانی دوم منطقه غرب آسیا از اهمیت خاصی برای ایالات متحده آمریکا برخوردار بوده و در این میان، ایران نقش محوری در این منطقه راهبردی داشته است. از این رو ایالات متحده جهت نفوذ در ایران بالاخص در دوره پهلوی دوم اقدامات مختلفی انجام داده است تا به صورت حداکثری به اهداف اصلی خود در ایران و منطقه غرب آسیا دست پیدا کند که با توجه به ضرورت بررسی تاریخی این مسئله و نیز تحولات عرصه بین الملل شناخت الگوی این نفوذ دارای اهمیت بالایی است. لذا این پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش است که مبتنی بر اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران (لانه جاسوسی)، الگوی نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم چگونه بوده است؟ جهت پاسخ به این سؤال از روش تحلیل محتوای کیفی استقرائی استفاده شده است، مبتنی بر این روش، کلیه اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران مورد بررسی و تحلیل و در نهایت کدگذاری تخصصی و مقوله‌بندی قرار گرفته است. بر اساس یافته‌های پژوهش الگوی نفوذ آمریکا در ایران این دوره را می‌توان ذیل سه بخش اصلی اهداف (براندازی دولت، تغییر رفتار دولت و تغییر موازنه قدرت)، آماج یا مخاطبین (کارگزاران، ساختار رسمی، گروه‌های سیاسی و عموم مردم) و همچنین ابعاد نفوذ (نرم‌افزاری و سخت‌افزاری) تقسیم‌بندی نمود که اسناد بدست آمده ذیل هر کدام از این بخش‌ها نمایانگر تلاش جدی آمریکا برای نفوذ در ایران در دوره مذکور بوده است.

کلیدواژه‌ها: نفوذ، ایالات متحده آمریکا، ایران، پهلوی دوم، اسناد لانه جاسوسی

۱- کارشناسی ارشد، مطالعات منطقه‌ای، آمریکای شمالی، پژوهشکده مطالعات تمدنی شهید صدر(ره)، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.
Email: alirezatopaheidari@gmail.com

۲- نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه شاهد و پژوهشگر ارشد، گروه مطالعات جهان، پژوهشکده مطالعات تمدنی شهید صدر(ره)، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.
Email: h.mmirzaie@chmail.ir

۳- استادیار، گروه مطالعات جهان، پژوهشکده مطالعات تمدنی شهید صدر(ره)، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.
Email: nabsorush1@gmail.com

استناد: توپا حیدری، علیرضا؛ محمد میرزائی، حسن و سروش، علی. (۱۴۰۴). الگوی نفوذ ایالات متحده آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی (سفارت سابق ایالات متحده در ایران). مطالعات راهبردی آمریکا، ۱۹(۱)، ۱۵۹-۱۰۸.

مقدمه

منطقه غرب آسیا از منظر ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیک همواره یکی از حساس‌ترین و پرچالش‌ترین مناطق جهان بوده است. وجود منابع عظیم نفت و گاز، قرار گرفتن در مسیرهای تجاری بین‌المللی، مجاورت با قدرت‌های جهانی و نیز نقش تعیین‌کننده در معادلات امنیتی، باعث شده است که قدرت‌های بزرگ از قرن نوزدهم تاکنون توجه ویژه‌ای به این منطقه داشته باشند. پس از پایان جنگ جهانی دوم و آغاز جنگ سرد، ایالات متحده که به دنبال پر کردن خلأ قدرت بریتانیا بود، سیاست فعال‌تری در غرب آسیا در پیش گرفت (Gasiorowski, 1991: 91-92). در این چارچوب، ایران به دلایل متعددی جایگاهی ویژه در نگاه واشینگتن یافت. هم‌مرزی با اتحاد جماهیر شوروی سابق و نقش حیاتی در سیاست مهار کمونیسم، دارا بودن مرزهای آبی در خلیج فارس به‌عنوان شریان حیاتی انرژی جهان و برخورداری از ذخایر گسترده نفت و گاز، همه ایران را به کشوری کلیدی در محاسبات آمریکا تبدیل کرد. علاوه بر این، ایران به‌عنوان کشوری با جمعیت قابل توجه و تمدنی کهن، می‌توانست به یکی از ستون‌های مهم سیاست‌های منطقه‌ای آمریکا تبدیل شود. به همین دلیل، از دهه ۱۹۵۰ به بعد، آمریکا سرمایه‌گذاری قابل توجهی برای تحکیم روابط با حکومت پهلوی انجام داد و شاه را به‌عنوان متحدی مطمئن و راهبردی برگزید. در این دوره ایران به «ژاندارم منطقه» مشهور شد و مأموریت یافت تا نقش پلیس منطقه‌ای آمریکا را ایفا کند (Ramin, 2016: 80; Katouzian, 2008: 332).

اما اهمیت راهبردی ایران برای آمریکا سبب شد این کشور در پی نفوذ گسترده و همه‌جانبه در ساختارهای سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی ایران برآید. این نفوذ در قالب قراردادهای متعدد اقتصادی و نظامی، حضور هزاران مستشار آمریکایی در ارتش و وابستگی شدید صنایع و اقتصاد ایران به غرب آشکار بود، علاوه بر این، ایالات متحده در عرصه‌های فرهنگی و آموزشی نیز سرمایه‌گذاری کرد؛ اعزام دانشجویان ایرانی به دانشگاه‌های آمریکا و تأسیس مؤسسات فرهنگی و رسانه‌ای با گرایش غربی بخشی از این سیاست نفوذ بود (Gasiorowski, 1991: 108). که در این میان یکی از اصلی‌ترین مراکز اعمال این نفوذ، سفارت ایالات متحده در تهران بود. برخلاف ظاهر دیپلماتیک، این سفارتخانه عملاً به پایگاهی برای هماهنگی فعالیت‌های اطلاعاتی و امنیتی بدل شده بود. اسناد بدست آمده از تسخیر این سفارتخانه نشان می‌دهد که مأموران سفارت به‌طور مستقیم با مقامات سیاسی و حزبی ایرانی در ارتباط بوده و در

رسانه‌ها و دانشگاه‌ها نیز نفوذ داشتند و حتی در برخی تصمیمات کلان اقتصادی و سیاسی کشور نقش ایفا می‌کرد (Documents from the American Spy Nest, 1979, Volume 1: 22-35). به همین دلیل، می‌توان گفت سفارت آمریکا نه یک نهاد دیپلماتیک عادی، بلکه «لانه جاسوسی» و اتاق عملیات نفوذ آمریکا در ایران بود (klein, 2014: 112-118).

اسناد به دست آمده از سفارت آمریکا در ایران که بخش قابل توجهی از آن بازسازی شد نشان داد مأموران آمریکایی در پوشش دیپلماتیک به فعالیت‌های اطلاعاتی گسترده مشغول بوده‌اند (Documents from the American Spy Nest, 1979, Volume 3: 145-150).

اما مسئله مهمی که وجود دارد علی‌رغم وجود اسناد بدست آمده از این سفارتخانه و همچنین اعترافات و بررسی‌های صورت گرفته بعدی، با وجود اهمیت این مسئله تاکنون تلاش‌های جدی برای بازخوانی این اسناد و انتقال مفاهیم به دست آمده از آن برای نخبگان و عموم مردم اقدامات چندان شایسته‌ای صورت نگرفته است و حتی لازم است فراتر از این بازخوانی تاریخی، بر اساس اسناد بدست آمده الگوی نفوذ آمریکا نیز استخراج شود تا مورد استفاده تصمیم‌گیران و پژوهشگران حوزه‌های مختلف قرار گیرد.

به دلیل چنین اهمیتی است که رهبر معظم انقلاب اسلامی در دهه اخیر در چندین جا لزوم بازخوانی و مطالعه این اسناد را یادآور شده‌اند: «جوان‌های عزیز! اسناد لانه‌ی جاسوسی را بگیرید بخوانید، درس آموز است. دانشجویانی که سفارت را تسخیر کردند و فهمیدند اینجا لانه جاسوسی است، با زحمت زیاد این اسناد را - که سعی کرده بودند در کاغذ خردکن‌ها آن‌ها را خرد کنند، نابود کنند - به هم چسباندند، با زحمت زیاد این‌ها را استحصال کردند و منتشر کردند؛ هفتاد، هشتاد جلد کتاب منتشر شده است. این‌ها نشان می‌دهد که آمریکایی‌ها چه در هنگام اوج نهضت، چه در هنگامی که نهضت و انقلاب پیروز شده است و جمهوری اسلامی تشکیل شده است، دائم در حال توطئه علیه نظام اسلامی بوده‌اند؛ آمریکا این است» (Imam Khamenei, 2015/11/03). همچنین ایشان نسبت به عدم وجود مضامین برگزیده این اسناد در کتاب‌های مدارس و دانشگاه‌ها و عدم آشنایی نسل جدید با اقدامات و توطئه‌های آمریکا علیه کشور اعتراض جدی می‌نمایند (Imam Khamenei, 2016/11/02).

با توجه به جایگاه ویژه ایران در سیاست‌های آمریکا و تجربه تاریخی نفوذ گسترده این کشور در دوران پهلوی دوم، بازخوانی اسناد لانه جاسوسی ضرورتی انکارناپذیر دارد. این اسناد ابعاد مختلف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم را آشکار می‌سازند و الگوهایی از رفتار سیاسی و امنیتی ایالات متحده را ارائه می‌دهند که در سایر کشورها نیز قابل مشاهده است. بازخوانی این اسناد نه تنها برای شناخت گذشته، بلکه برای تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری امروز و آینده نیز اهمیت دارد. در واقع، بررسی این تجربه می‌تواند سیاست‌گذاران و پژوهشگران را نسبت به روش‌های نفوذ و سلطه قدرت‌های خارجی آگاه کند و راهکارهایی برای مقابله با آن‌ها ارائه دهد. علاوه بر این، انتقال این تجربه تاریخی به کشورهای همسایه که همچنان میزبان سفارت آمریکا هستند، می‌تواند آنان را نسبت به تهدیدات مشابه هوشیار سازد و امکان پیشگیری از مداخلات خارجی را افزایش دهد. با توجه به مطالبی که گفته شد این مقاله به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است که بر اساس اسناد بدست آمده از لانه جاسوسی (سفارت سابق آمریکا در ایران) الگوی نفوذ ایالات متحده در ایران دوره پهلوی دوم چگونه بوده است؟

۱- پیشینه پژوهش

علی‌رغم اثبات توطئه‌ها و نفوذ ایالات متحده آمریکا در ایران به‌ویژه در دوره پهلوی دوم، تاکنون پژوهش‌های علمی اندکی در این زمینه انجام شده است که عمدتاً مطالعات یا تنها به بخشی از ابعاد نفوذ پرداخته‌اند و یا بر اساس داده‌های ثانویه و تحلیل‌های کلی سامان یافته‌اند. در حالی که اسناد لانه جاسوسی به‌عنوان منابع دست‌اول تاریخی، ظرفیت ویژه‌ای برای بازسازی الگوی نفوذ آمریکا دارند. از میان آثاری که در این زمینه تولید شده‌اند در این بخش برخی از آن‌ها مورد بررسی و معرفی قرار می‌گیرند.

۱. شاه‌علی (۱۳۹۴) در کتاب «انقلاب دوم: تسخیر لانه جاسوسی آمریکا، آثار و پیامدها»، تسخیر سفارت آمریکا را به‌عنوان نقطه عطفی در تاریخ معاصر ایران بررسی کرده است. وی مبتنی بر رویکرد توصیفی-تحلیلی نشان داده که این واقعه چگونه به تقویت گفتمان ضد امپریالیستی انقلاب اسلامی کمک کرده و افکار عمومی ایران را نسبت به ماهیت سلطه‌جویانه آمریکا حساس کرده است.

۲. شیرودی (۱۳۸۶) در مقاله «تسخیر لانه جاسوسی آمریکا، علل، روند و پیامدها»، مبتنی بر رویکرد توصیفی-تحلیلی به این واقعه پرداخته و آن را اقدامی استراتژیک برای مقابله با سلطه آمریکا دانسته است. نویسنده به این موضوع پرداخته که چرا این اقدام توسط دانشجویان پیرو خط امام صورت گرفت؟ چه عواملی در شکل‌گیری آن نقش داشتند و این واقعه چه تاثیری بر سیاست داخلی و خارجی ایران و همچنین روابط آن با آمریکا داشته است؟ این موضوع به ویژه در زمینه نقش آمریکا در مدیریت سیاسی و فرهنگی ایران قبل از انقلاب اسلامی و پیام‌های ایران در مداخلات آمریکا از طریق اسناد لانه جاسوسی بررسی می‌شود.
۳. مستغاثی (۱۳۸۴) در مقاله‌ای با عنوان «نفوذ فرهنگی به روایت اسناد لانه جاسوسی آمریکا در ایران»، به بررسی پروژه‌های نفوذ فرهنگی آمریکا پرداخته است. وی با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوای کیفی نشان داده که چگونه ایالات متحده از طریق رسانه‌ها، نظام آموزشی و فعالیت‌های فرهنگی، ارزش‌های غربی را در جامعه ایران گسترش داده است.
۴. قربی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «نفوذ فرهنگی در نهادهای آموزشی ایران از منظر اسناد لانه جاسوسی»، نشان داده که آمریکا از طریق سیاست‌های آموزشی به دنبال تثبیت هژمونی فرهنگی خود در ایران بوده است. یافته‌های وی تأکید دارد که مدارس و دانشگاه‌ها به‌عنوان مراکز انتقال ارزش‌های غربی عمل کرده‌اند.
۵. جمشیدپها و قربی (۱۴۰۰) در مقاله‌ای دیگر، شبکه نفوذ آمریکا در مدارس ایران را بر اساس اسناد لانه جاسوسی بررسی کرده‌اند. آن‌ها تأکید کرده‌اند که آمریکا از آموزش و پرورش به‌عنوان ابزاری برای نفوذ در نسل جوان بهره می‌برد.
۶. ملک پور و موسوی نیا (۱۴۰۴) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل سیاست‌گذاری فرهنگی در حوزه زنان ایران در دوره پهلوی دوم با تمرکز بر اسناد لانه جاسوسی آمریکا»، با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون و چارچوب نظری سیاست‌گذاری عمومی، به بررسی ابعاد پنهان و آشکار مداخلات فرهنگی ایالات متحده در ایران عصر پهلوی دوم در حوزه زنان پرداخته‌اند. ایشان نشان داده‌اند که سیاست‌گذاری فرهنگی آمریکا در حوزه زنان، عمدتاً در بستر زنان نخبه، نهادهای فرهنگی و آموزشی، رسانه و الگوهای رفتاری دنبال می‌شد و در راستای مهندسی اجتماعی به بازتعریف نقش زن ایرانی مطابق با الگوهای غربی می‌پرداخت. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن

است که این سیاست‌ها اگرچه در کوتاه‌مدت بر سبک زندگی برخی زنان تأثیر گذاشت، اما با مقاومت‌های اجتماعی و مذهبی مواجه شد و در نهایت به گسترش بی‌اعتمادی نسبت به آمریکا در سال‌های منتهی به انقلاب اسلامی انجامید.

با مرور برخی از مهم‌ترین پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه تسخیر سفارت سابق آمریکا در ایران (لانه جاسوسی) و اسناد به دست آمده از آن باید گفت که از یک سو با توجه به اهمیت مسئله مذکور، تولید ادبیات علمی در این زمینه (چه با هدف توسعه‌ای و چه کاربردی) امری ضروری است، لذا لازم است تولیدات و پژوهش‌های علمی در این حوزه بیش از این‌ها افزایش یابد. از سوی دیگر نیز با توجه به موضوع این مقاله که در پی دستیابی به الگوی نفوذ آمریکا در ایران دوران پهلوی دوم آن هم مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی است باید گفت که علی‌رغم فعالیت‌های علمی صورت گرفته، غالب این پژوهش‌ها یا به موضوع مذکور نپرداخته‌اند یا بخشی از آن مانند حوزه‌های آموزشی و فرهنگی را مورد بررسی قرار داده‌اند، لذا انجام این پژوهش می‌تواند گامی علمی و مؤثر در راستای پاسخ به چنین مسئله مهمی باشد.

۲- روش شناسی

با توجه به ماهیت این پژوهش و موضوع مورد مطالعه در این مقاله، این پژوهش از نوع کیفی و به لحاظ ماهیت کاربردی است. روش مورد استفاده در این پژوهش نیز تحلیل محتوای کیفی با رویکرد استقرائی می‌باشد.

به‌طور کلی، تحلیل محتوا رویکردی نظام‌مند برای مطالعه و تفسیر داده‌های متنی، دیداری یا شنیداری است که هدف آن کشف معانی، مفاهیم و الگوهای نهفته در داده‌هاست. این شیوه را می‌توان به دو دسته اصلی تقسیم کرد: الف) تحلیل محتوای کمی؛ که با اتکا به شمارش و محاسبه فراوانی واژگان، مضامین یا عناصر ارتباطی، داده‌ها را به صورت عددی قابل مقایسه می‌کند و ب) تحلیل محتوای کیفی؛ که به جای تمرکز بر فراوانی‌ها، به تفسیر معانی، روابط مفهومی و بافت اجتماعی پیام‌ها می‌پردازد و تلاش می‌کند ابعاد پنهان و غیر آشکار محتوا را آشکار سازد (Hsieh & Shannon, 2005: 1278).

از سوی دیگر، تحلیل محتوا به دو دسته استقرایی و قیاسی تقسیم می‌شود: وقتی که پژوهشگر قصد آزمودن یا بررسی صحت نظریه، مدل یا فرضیاتی را دارد، از روش تحلیل محتوای قیاسی استفاده می‌کند اما زمانی که پژوهشگر سعی دارد در حوزه‌ای جدید به فهمی تازه دست یافته و مدل یا نظریه‌ای در آن زمینه را تدوین کند، از تحلیل محتوای استقرایی بهره می‌گیرد (Momeni Rad et al, 2013: 196). در نهایت پیرامون مراحل انجام تحلیل محتوای کیفی بالاخص با رویکرد استقرایی که در این پژوهش مورد استفاده خواهد بود می‌توان این مراحل را در قالب اشکال زیر بررسی نمود:

شکل-۱. مراحل تحلیل محتوای کیفی (Momeni Rad et al, 2013: 199)

تصویر-۲. مراحل کدگذاری در تحلیل محتوای کیفی با رویکرد استقرایی (Momeni Rad et al, 2013: 208)

اما آنچه در راستای پاسخ به سؤال اصلی این پژوهش صورت گرفته است مراجعه به کتاب‌هایی است که با محوریت اصل اسناد به دست آمده از تسخیر سفارت سابق آمریکا در ایران (لانه جاسوسی)، توسط مرکز اسناد انقلاب اسلامی و مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی تدوین شده است یا اقدامی

که اخیراً در ارائه جامع اسناد در پایگاه اینترنتی اسناد لانه جاسوسی (usdoc.ir) صورت گرفته و زمینه را برای پژوهش‌های محققین فراهم نموده است. در مجموع اسناد مرتبط با مسئله نفوذ از تمامی این منابع و بر اساس روش تحلیل محتوای کیفی، مورد بررسی و کدگذاری قرار گرفته و در نهایت یافته‌های بدست آمده مورد تحلیل قرار گرفته و در قالب یک مدل ارائه شده است.

۳- چارچوب مفهومی: مفهوم نفوذ و ارکان آن

۳-۱- تعریف نفوذ

نفوذ^۱ به معنای توانایی یا قدرتی است که باعث ایجاد تغییر در رفتار یا تصمیم دیگران می‌شود، بدون آن که از زور، اجبار یا دستور مستقیم استفاده شود (Wu, 2017: 37). به بیان ساده‌تر، نفوذ مجموعه‌ای از اقدام‌ها و رفتارهاست که می‌تواند به طور مستقیم یا غیرمستقیم باعث تغییر قابل توجهی در نگرش یا عملکرد دیگران شود (Alwani, 2007: 57).

در واقع، نفوذ «نفوذ» نوعی از قدرت است که بدون توسل به زور، کنترل مستقیم یا اجبار اعمال می‌شود. به عبارتی، قدرت هنگامی تحقق می‌یابد که یک بازیگر بتواند دیگری را به انجام کاری وادار کند که در شرایط عادی تمایلی به انجام آن ندارد و قدرت نوعی رابطه میان دو کنشگر است که در آن، یکی از آن‌ها با بهره‌گیری از منابعی همچون پاداش، تهدید، اطلاعات یا جایگاه اجتماعی، رفتار یا تصمیمات دیگری را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین، نفوذ نه به معنای سلطه یا اجبار، بلکه به معنای توانایی جهت‌دهی به رفتار دیگران از طریق سازوکارهای غیرمستقیم و اقناعی است (dahl, 1957: 201-215).

۳-۲- ارکان نفوذ

بر اساس بررسی‌های صورت گرفته در آراء اندیشمندان و آثار منتشر شده، در مجموع می‌توان ارکان اصلی نفوذ را در سه دسته احصاء نمود: نخست؛ «اهداف نفوذ» که ناظر بر تغییر رفتار، تغییر موازنه قدرت و در برخی موارد براندازی نظام‌های سیاسی است. دوم؛ «آماج نفوذ» که ساختار سیاسی، گروه‌های سیاسی و مدنی، کارگزاران و جامعه را مورد هدف قرار می‌دهد. و سوم؛ «ابعاد نفوذ» که دو حوزه قدرت نرم و قدرت سخت را شامل می‌شود. این سه رکن به صورت شبکه‌ای در

¹ Influences

تعامل با یکدیگر عمل می‌کنند و سازوکار پیچیده‌ای از سلطه و تأثیرگذاری قدرت‌های خارجی بر کشور هدف را شکل می‌دهند.

۱- اهداف نفوذ^۱

«اهداف نفوذ» به مجموعه مقاصدی اطلاق می‌شود که یک قدرت خارجی از طریق تأثیرگذاری بر سیاست‌ها، نخبگان و یا جامعه کشور هدف دنبال می‌کند. این اهداف معمولاً جنبه‌ای راهبردی دارند و می‌توانند از تغییرات کوتاه‌مدت رفتاری تا دگرگونی‌های اساسی در ساختار سیاسی یا حتی تغییر موازنه قدرت در سطح منطقه‌ای را دربرگیرند. از منظر نظری، نفوذ زمانی تحقق می‌یابد که یک بازیگر بتواند رفتار یا تصمیم بازیگر دیگر را برخلاف خواست اولیه او تغییر دهد (Dahl, 1957: 203). از دیدگاه نای، اهداف نفوذ بازتابی از منافع راهبردی قدرت نفوذگر هستند؛ منافع همچون تضمین دسترسی پایدار به منابع، ایجاد وابستگی و حفظ امنیت محیطی (Nye, 2004: 11). پژوهش‌های تاریخی نیز نشان داده‌اند که در بسیاری موارد این اهداف به تغییر رژیم یا ایجاد «کشورهای مشتری»^۲ منتهی شده است (Gasiorowski, 1991: 75). در نهایت، همان‌طور که مورگنتا بیان می‌کند، اهداف نفوذ را باید در چارچوب رقابت‌ها و تلاش برای تنظیم موازنه قدرت منطقه‌ای تحلیل کرد (Morgenthau, 1948: 125). بر مبنای این توضیحات و منابع علمی، پژوهشگران معمولاً اهداف نفوذ را در سه دسته کلی طبقه‌بندی می‌کنند:

۱. براندازی یا جایگزینی رژیم^۳: تلاش برای حذف یا جایگزینی حکومت موجود در جهت منافع نفوذگر؛
۲. تغییر رفتار^۴: واداشتن نخبگان یا دولت هدف به اتخاذ سیاست‌ها یا تصمیماتی که با منافع نفوذگر هم‌راستا است؛

¹ Infiltration goals

² Customer countries

³ Regime change

⁴ Behavioral change

۳. تغییر موازنه قدرت^۱: یعنی هدف گذاری برای تقویت موقعیت نفوذگر یا تضعیف رقبا در سطح منطقه که بازتابی از منطق توازن قوا است (Tajiri Rostami, 2018: 39; Saeedi Shahroudi et al, 2021: 198)

۲- آماج نفوذ^۲

آماج یا مخاطبین نفوذ به آن دسته از نهادها، گروه‌ها یا افرادی اطلاق می‌شود که نفوذگر می‌کوشد با بهره‌گیری از منابع و ابزارهای خود، نگرش، رفتار یا تصمیم‌های آنان را دگرگون سازد. از منظر نظری، تحقق نفوذ زمانی معنا پیدا می‌کند که میان نفوذگر و هدف یک رابطه مستقیم برقرار شود و در نتیجه، رفتار یا تصمیم‌گیری هدف دچار تغییر گردد؛ از این رو، شناسایی دقیق آماج‌ها برای تدوین هرگونه راهبرد نفوذ اهمیت اساسی دارد (Shapiro, Jacobs, 2011: 29). این آماج‌ها می‌توانند هم ساختارهای سیاسی و قدرت رسمی را شامل شوند و هم بازیگران غیررسمی و اثرگذار را در بر گیرند (Gasirowski, 1991: 65). پژوهشگران در تبیین آماج‌های نفوذ معمولاً چهار حوزه اصلی را برجسته می‌کنند: ۱. ساختارهای سیاسی؛ زیرا کنترل یا نفوذ در ساختارهای رسمی، دسترسی به منابع تصمیم‌گیری را فراهم می‌آورد، ۲. کارگزاران؛ که به عنوان واسطه‌های اجرا و هدایت سیاست‌ها عمل می‌کنند و تغییر رفتار آن‌ها می‌تواند تأثیر گسترده‌ای بر کل نظام داشته باشد، ۳. گروه‌های سیاسی و مدنی؛ زیرا این گروه‌ها می‌توانند روندهای سیاسی و اجتماعی را جهت‌دهی یا مشروعیت‌زدایی کنند و ۴. جامعه؛ نفوذ بر افکار عمومی از طرق مختلف موجب تثبیت یا تضعیف مشروعیت نظام می‌شود (Tavanaei & Alimohammadzadeh, 2004: 51; Varai, 2006: 67)

۳- ابعاد نفوذ^۳

ابعاد نفوذ به روش‌ها و ابزارهایی گفته می‌شود که قدرت‌ها برای اثرگذاری بر کشورهای دیگر استفاده می‌کنند و معمولاً در دو دسته «سخت» و «نرم» قرار می‌گیرند. «نفوذ سخت»^۴ بیشتر بر پایه اجبار و فشار است و از طریق ابزارهایی مانند قدرت نظامی، تهدید امنیتی یا فشارهای اقتصادی اعمال می‌شود. در این حالت، کشور هدف به دلیل ترس یا فشار، رفتار یا تصمیم خود

¹ Shifting the balance of power

² Target of influence

³ Dimensions of influence

⁴ Hard Influence

را تغییر می‌دهد (Morgenthau, 1948: 125). در مقابل، «نفوذ نرم»^۱ بر پایه اقتناع و جذابیت شکل می‌گیرد؛ یعنی قدرت نفوذگر می‌کوشد با استفاده از رسانه‌ها، آموزش، فرهنگ و دیپلماسی عمومی، نگرش‌ها و اولویت‌های جامعه هدف را طوری تغییر دهد که با منافع او هماهنگ شود (Nye, 2004: 11-13). به گفته‌ی نای، ترکیب این دو نوع نفوذ در دنیای امروز به کشورها این امکان را می‌دهد که هم در کوتاه‌مدت از فشار و اجبار بهره بگیرند و هم در بلندمدت با ابزارهای نرم، اهداف خود را مشروع و پذیرفتنی جلوه دهند (Nye, 2011: 21).

با توجه به مباحثی که به صورت اجمالی در مورد مفهوم نفوذ و ارکان اصلی آن ارائه شد، چارچوب کلی این پژوهش در قالب شکل زیر قابل ارائه می‌باشد. نکته‌ای که باید مورد توجه قرار بگیرد این است که هرچند این پژوهش دارای یک چارچوب کلی است ولی رویکرد حاکم بر تحلیل محتوای کیفی این پژوهش، اسقرائی بوده و مبتنی بر کدگذاری و بررسی گزاره‌های کلیدی و تولید زیرمقوله‌ها و مقوله‌ها الگوی نهایی پژوهش استخراج می‌گردد. از این رو مقوله‌های تولید شده قطعاً می‌تواند چیزی فراتر یا کمتر از چارچوب اولیه باشد، در واقع این چارچوب برای یک نظم‌دهی و ساختاربندی اولیه است و در مسیر بررسی اسناد و تحلیل یافته‌ها باعث ایجاد محدودیت برای پژوهشگران نخواهد شد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

¹ Soft Influence

تصویر-۳. چارچوب مفهومی پژوهش

۴- تحلیل اسناد بدست آمده از لانه جاسوسی آمریکا

۴-۱- اهداف نفوذ آمریکا در ایران (دوره پهلوی دوم)

ایران، به دلیل موقعیت ژئوپلیتیکی منحصربه‌فرد خود در منطقه غرب آسیا، همواره مورد توجه قدرت‌های بزرگ جهانی بوده است. در دوران پهلوی دوم، ایالات متحده تلاش گسترده‌ای برای گسترش نفوذ خود در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی - اجتماعی ایران انجام داد. بررسی اسناد لانه جاسوسی آمریکا در ایران نشان می‌دهد که واشینگتن چگونه به صورت سازمان‌یافته در پی تغییر نظام سیاسی، مهار تصمیم‌گیری‌های داخلی، و جهت‌دهی به سیاست خارجی ایران بود تا منافع راهبردی خود در منطقه و ایران را تأمین کند. این قسمت از یافته‌ها، اهداف کلان آمریکا در ایران قبل از انقلاب اسلامی را مورد بررسی قرار می‌دهد و سعی دارد این اهداف را بر اساس اسناد رسمی و گزارش‌های داخلی سفارت ایالات متحده بررسی نماید.

جدول-۱. نمونه کدگذاری‌های مربوط به اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	برچسب‌ها	جملات کلیدی
اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	براندازی دولت‌ها و حکومت‌های ایران از طریق کودتا و انقلاب	نقش محوری آمریکا در کوتاه‌مدت علیه دولت مصدق / ادعای توطئه آمریکا برای براندازی حکومت پهلوی دوم از طریق انقلاب	۲۷ و ۲۸ مارس ۱۹۷۹ طبقه بندی: خیلی محرمانه آقا و خانم ب - بخش خصوصی: آقای ب یک فرد ملی‌گرا و محبوب است. او در آغاز یک صحبت طولانی سخنرانی مانند در مورد اینکه چطور آمریکا به خاطر حمایت زیاد از شاه دزد ستمگر و فاسد، این همه دردسر در ایران به وجود آورده کرد. همچنین او آمریکا را به خاطر برانداختن مصدق نخواهد بخشید. بعد از چند ساعت مشروب‌خوری آقای ب صحبت دیگری را شروع کرد. وی این دفعه ادعا کرد که تمام دردسره‌های کنونی ایران، ریشه در طرح‌ها دسیسه‌ها و توطئه‌های آمریکا دارند که نقشه انقلاب را برای براندازی شاه کشیده است (Documents from the American Spy) (Nest, 2007, Volume 2: 142).
اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	تضمین منافع آمریکا و تغییر موازنه قدرت در برابر حکومت شوروی از طریق توانمندسازی ایران	اهداف اصلی کمک‌های امنیتی آمریکا به ایران: تضمین امنیت و ثبات کشور و در نتیجه حفاظت از منافع آمریکا، مقاومت در برابر نفوذ کمونیسم، تضمین دسترسی	محرمانه اهداف مشخص مساعدت‌های امنیتی شامل موارد زیر می‌شود: - مساعدت به ایران در پرورش توانایی استفاده و تعمیر و نگهداری سیستم‌های تسلیحاتی کسب شده از ایالات متحده، - مساعدت به ایران در توسعه نیروهای نظامی متعارف به منظور تضمین امنیت کشور، که به نوبه خود به حفظ ثبات کشور و حفاظت از منافع آمریکا کمک خواهد کرد، - مساعدت به ایران در ایجاد و حفظ نیروهای رزمی و

		<p>مستمر آمریکا به منابع نفت و گاز منطقه و مشارکت ایران در پیمان‌های امنیتی طرفدار غرب</p>	<p>پشتیبانی لجستیک به منظور برآوردن نیازهای پیش‌بینی شده، - مساعدت به ایران در ایجاد و حفظ توان کافی و عملیاتی بسیج نیروها، - حمایت از ایجاد و حفظ همکاری‌های نزدیک تر منطقه ای به منظور مقاومت در برابر نفوذ کمونیسم علاوه بر اهداف دیگر، - تضمین دسترسی مستمر ایالات متحده و جهان آزاد به منابع نفت و گاز، - تشویق مشارکت ایران در ترتیبات امنیتی جمعی طرفدار غرب (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 11: 292).</p>
<p>اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>تغییر موازنه قدرت در برابر حکومت شوروی</p>	<p>نگرانی پهلوی دوم از تهدیدات مربوط به حکومت شوروی/ ترس تاریخی ایرانیان از تسلط یافتن روس‌ها بر آن‌ها/ تأکید پهلوی دوم به کمک ایالات متحده در دفع حملات شوروی</p>	<p>محرمانه شاه معتقد است که ایران با تهدیدات زیادی در سال‌های آینده مواجه خواهد شد که عمده آن‌ها تهدید شوروی است. از قدیم ایرانی‌ها ترس تسلط یافتن روس‌ها را به خود داشته‌اند و آن‌ها را تهدید عمده‌ای برای تمامیت ارضی خود قلمداد کرده‌اند. علیرغم همکاری‌های اخیر اقتصادی ایران و شوروی، شاه به سختی معتقد است که اهداف تاریخی روسیه که تسلط بر امور خلیج فارس و ارتباط یافتن با بنادر آب‌های گرم از راه خشکی می‌باشد، همچنان تعیین‌کننده خط مشی روسیه در قبال خاورمیانه و جنوب آسیا خواهد بود. به علاوه او به کمک ایالات متحده در دفع حمله شوروی حساب باز می‌کند (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 296).</p>
<p>اهداف نفوذ آمریکا در</p>	<p>تغییر موازنه قدرت در برابر حکومت</p>	<p>افزایش اعتماد به نفس ایرانیان و ایجاد</p>	<p>۲۴ ژوئن ۱۹۷۴ شاه و ملتش اعتماد به خویشتن را دوباره در</p>

<p>ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>شوروی</p>	<p>فرصت‌های داخلی و خارجی برای افزایش نفوذ و تأثیرگذاری منطقه‌ای ایران/ کنشگری و اقدامات ایران در منطقه در مسیر دیپلماسی و منافع آمریکا قرار داشتن/ اشتراک منافع میان ایران، چین و آمریکا برای محدود کردن نفوذ شوروی در منطقه</p>	<p>سال ۱۹۶۰ به دست آوردند. این اعتماد به نفس با افزایش منابع برای کسب قدرت ملی در داخل ایران و تغییراتی در محیط خارج از ایران که فرصت‌هایی را برای وسعت نفوذ ایران مهیا کرد، همزمان بود. در خلال سال‌های ۱۹۶۵ و ۱۹۷۱ ایران مصممانه برای اینکه خود را بازیگر عمده سیاسی و نظامی در خلیج فارس بسازد اقدام کرد، تا جای بریتانیا را گرفته و دیگر خارجی‌ها را از رفتن به این منطقه بازدارد. برای آمریکا، نقش جدید ایران، مسایل فوری و اساسی در قیمت‌گذاری و سطح تولید نفت و اصل احتمال دخالت و مسابقات تسلیحاتی در خلیج فارس خشم و غضب عربستان سعودی را پیش آورده است. در عین حال بیشتر حرکت‌ها و اقدامات اخیر ایران، از دیپلماسی ما در خاور نزدیک و جنوب آسیا حمایت کرده است. ایران به طور کلی از نیروهای میانه روی منطقه حمایت کرده است. در یک دید وسیع ژئوپلیتیک یک اشتراک منافع محدود ولی مهم بین چین، ایران و آمریکا در جنوب و جنوب غربی آسیا وجود دارد که در آن هر سه کشور خواسته شان محدود کردن نفوذ شوروی می‌باشد (Documents from the American Spy) (Nest, 2007, Volume 1: 415).</p>
<p>اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>تغییر موازنه قدرت در برابر حکومت شوروی</p>	<p>محدود کردن نفوذ شوروی در منطقه و عدم تمایل برای رویارویی با حکومت</p>	<p>محرمانه منافع اساسی ما در منطقه عبارتند از: ثبات، محدود کردن نفوذ شوروی و در عین حال اجتناب از رویارویی با اتحاد شوروی و</p>

	شوروی توسط آمریکا/ دسترسی به منابع نفت و گاز، زیرساخت های ارتباطی و فرصت های اقتصادی کلان در منطقه و نقشه کشیدن برای درآمدهای نفتی کشورهای منطقه توسط آمریکا	داشتن دسترسی به نفت و گاز خلیج فارس. به علاوه، ماخواهان دستیابی به راه ها و بنادر هوایی و دریایی و همچنین به فرصت های سرمایه گذاری و بازرگانی هستیم و می خواهیم تولیدکنندگان نفت را تشویق کنیم درآمدهای اضافی خود را با احساس مسئولیت به کار برند (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 412).
--	--	---

جدول-۲. نمونه کدگذاری های مربوط به اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم

مقوله ها	زیر مقوله ها	برچسب ها	جملات کلیدی
اهداف نفوذ در آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	رفتار تغییر حکومت ایران از طریق اعمال فشار بر شاه	اعمال فشار بر شاه جهت اعطای آزادی به مردم و جلب اعتماد مردم توسط آمریکا،	۱۸ سپتامبر ۱۹۷۸ ما باید مصرأً به شاه در مورد دادن آزادی فشار بیاوریم و در این صورت ایرانیانی که این را می بینند، حداقل اعتماد پیدا خواهند کرد که این منظور ما است، و ما به طور مشابه نسبت به رژیم های آینده استوار خواهیم بود (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 662).
اهداف نفوذ در آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	دخالت در امور و تغییر رفتار ایران از طریق کمک های نظامی آمریکا به آن	انعقاد یادداشت تفاهم نظامی آمریکا با ایران و فروش ۲۰۰ میلیون دلار اسلحه در ازای بدست آوردن حق	۱۶ اوت ۱۹۶۶ هنگامی که یادداشت تفاهم اصلی در ۱۹۶۲ منعقد گردید، فلسفه آن تا آنجا که به ایالات متحده مربوط می شد این بود که در ازاء یک تعهد پنج ساله برای تحویل سلاح های نظامی،

		<p>رأی و اعمال تظر در برخی تصمیم‌گیری‌های ایران</p>	<p>در تعیین برنامه‌های آینده نه تنها با توجه به عوامل نظامی، بلکه با در نظر گرفتن توانایی‌های اقتصادی ایران، ما نوعی حق رأی به دست می‌آوریم. یادداشت ۱۹ سپتامبر ۱۹۶۲، با قید این شرط مورد موافقت شاه قرار گرفت که چنین برداشت می‌شود که اگر تحولات بین‌المللی به صورتی در آید که خطر غیرقابل پیشبینی در حال حاضر برای ایران ایجاد کند، این برنامه ممکن است مورد تجدید نظر قرار گیرد. این موافقت نامه دو سال ادامه یافت. در سال ۱۹۶۴، اجباراً اصلاح گردید، تا زمینه لازم جهت مدرنیزه کردن نیروهای مسلح ایران فراهم سازد، من جمله افزایش نسبی در میزان آن‌ها که متضمن خرید سلاح‌های آمریکایی بیشتر، تحت برخی شرایط معین، به ارزش ۲۰۰ میلیون دلار از طرف ایران بود (Documents from the American Spy) (Nest, 2007, Volume 1: 341).</p>
<p>اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>فشار جهت تغییر رفتار حکومت ایران از طریق تهدید به عدم حمایت نظامی</p>	<p>تهدید ایران به عدم ارسال سلاح از سوی آمریکا در صورت خرید سلاح از شوروی</p>	<p>۱۶ اوت ۱۹۶۶ کوشش‌های بیشتر: قبلاً زمانی که سفیر اشاره کرده بود که ملاحظات امنیتی خود به تنهایی ایالات متحده را ناگزیر به عمل خواهد کرد، که اگر ایران برای تجهیزات نظامی روی به شوروی بیاورد از دادن اقلام معینی خودداری خواهد شد (Documents from the American Spy) (Spy Nest, 2007, Volume 1: 348).</p>
<p>اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>فشار جهت تغییر رفتار حکومت ایران از طریق تهدید به عدم</p>	<p>مشروط کردن فروش تسلیحات پیشرفته به</p>	<p>۱۶ اوت ۱۹۶۶ حرکت به پیش: در اوایل اوت ایالات متحده آماده اعلام کردن موضع خود به شاه بود. ما حاضر بودیم تا با خریدهای ایران در محدوده</p>

فروش تسلیحات نظامی پیشرفته	ایران در قبال روشن شدن موضع ایران به خرید تسلیحات از شوروی	اعتبار ۲۰۰ میلیون دلاری کار را شروع کنیم، اما پیشنهادمان به فروش تجهیزات عمده حساس و پیشرفته همچنان باید مشروط باقی می‌ماند تا ایران موضع خود را در قبال احتمال خرید از اتحاد شوروی روشن کند، جزئیات این جنبه از روی تأمل نامشخص گذارده شد. در حوزه این محدودیت ما آماده مذاکره تمام اقلام نظامی به استثناء ناوشکن که در گزارش پترسون آمده بودند، بودیم. اینک ما پیشنهاد می‌کنیم که ایران بتواند دو اسکادران اف - ۴ از تولید جدید بخرد (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 350).
-------------------------------	---	--

در مجموع طبق بررسی اسناد موجود، در مورد اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم می‌توان به این موارد اشاره نمود:

الف) براندازی دولت از طریق کودتا: در مورد این بخش مهمترین مسئله‌ای که قابل اشاره است و مورد اذعان خود آمریکایی‌ها نیز قرار گرفته است مسئله نقش مستقیم آمریکا در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و سقوط دولت قانونی محمد مصدق است. هدف از این کودتا و براندازی دولت کمک به محمدرضا پهلوی به عنوان یک شاه دست‌نشانده در جهت حفظ و استمرار منافع آمریکا (بالاخص در مباحث ژئوپولیتیکی و دسترسی به منابع نفتی) در ایران آن دوره بود. این کودتا نشان داد که شعارهایی چون آزادی، دموکراسی و حق تعیین سرنوشت به لحاظ واقعی نمی‌تواند جزو ارزش‌های ذاتی آمریکا باشد و آنچه نحوه رفتار آمریکا در نظام بین‌الملل و در قبال کشورهای دیگر را مشخص می‌کند منافع این کشور است.

ب) نفوذ در تصمیم‌گیری‌ها و تغییر رفتار رژیم: با توجه به وابستگی ساختار، ارکان و کارگزاران حکومت پهلوی دوم به دولت آمریکا در حوزه‌های مختلف و حتی ویژگی‌های شخصیتی و روان‌شناختی محمدرضا پهلوی که شخصیتی وابسته و متکی به دیگران بود مسیر نفوذ آمریکا در ایران جهت تغییر رفتار حکومت چندان سخت نبود. لذا با بررسی اسناد موجود، به

وضوح مشخص است که آمریکا از طریق مشروط کردن کمک‌های نظامی، سیاسی و اقتصادی خود به دنبال ایجاد تغییرات مهمی در تصمیمات داخلی و خارجی حکومت پهلوی دوم بوده است. در واقع طبیعی است تا زمانی که آمریکا از طریق توصیه یا فشار قادر به تغییر رفتار و نفوذ در تصمیم‌گیری‌های اساسی حکومت بود نیازی به کودتا یا تغییر رژیم نمی‌دید و تصمیم به کودتا نیز زمانی رخ داد که دولت مصدق را حتی به صورت حداقلی مانعی در برابر منافع خود بالاخص در مسیر دسترسی به منابع نفتی ایران می‌دید.

ج) تغییر موازنه قدرت در برابر حکومت شوروی: با توجه به موقعیت ژئوپولیتیکی ایران و جایگاه خاص آن در منطقه غرب آسیا و بالاخص قرار گرفتن در مجاورت مرزهای شوروی سابق که یکی از دو ابر قدرت آن دوره محسوب می‌شد، نفوذ آمریکا در ایران و حتی افزایش توان نظامی ایران به جهت مقابله با مهمترین رقیب خود اهمیتی راهبردی داشت و در واقع ایران اولین خاکریز آمریکا در مقابله با حکومت شوروی سابق بود. لذا طبق اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران، از سویی حکومت پهلوی به لحاظ تاریخی نگرانی‌هایی در مورد تسلط روس‌ها بر ایران داشت و برای دفع این تهدید بیش از پیش به آمریکا نزدیک شد که نشان دهنده نوعی اشتراک منافع میان ایران، آمریکا و چین آن دوره برای مقابله با گسترش نفوذ شوروی سابق در منطقه بود که این ایجاد محدودیت نیز برای آمریکا مطلوب بود زیرا هم می‌خواست مانع گسترش نفوذ آن در منطقه‌ای شود که منافع کلانی برای آمریکا داشت و هم تمایلی برای رویارویی مستقیم با حکومت شوروی نداشت، لذا افزایش توان نظامی و استفاده از خاکریز ایران بهترین گزینه بود. بنابراین غالب کنشگری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی ایران در مسیر منافع کلان سیاست خارجی آمریکا بود و از این منظر حکومت پهلوی دوم به صورت جدی مورد حمایت آمریکا قرار داشت و حتی نقشی ژاندارمی آمریکا در منطقه بر عهده این حکومت گذاشته شد.

با این مباحثی که مورد اشاره قرار گرفت مشخص است که اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی در سه سطح براندازی از طریق کودتا (۲۸ مرداد ۱۳۳۲)، نفوذ در تصمیم‌گیری‌های کلان و تغییر رفتار رژیم و نیز تغییر موازنه قدرت در برابر حکومت شوروی سابق در راستای نیل به اهداف راهبردی ایالات متحده به وضوح قابل شناسایی است.

۴-۲- آماج نفوذ آمریکا در ایران (دوره پهلوی دوم)

در این بخش، تمرکز اصلی بر آماج یا مخاطبان نفوذ ایالات متحده در ایران دوره پهلوی دوم است. طبق اسناد بدست آمده مخاطبین نفوذ آمریکا طیف گسترده‌ای از ساختارها، اشخاص و افکار عمومی را شامل می‌شده است که در این بخش پژوهش بدان پرداخته می‌شود.

جدول-۳. نمونه کدگذاری‌های مربوط به آماج نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	برچسب‌ها	جملات کلیدی
آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ آمریکا در ساختار سیاسی و کارگزاران اصلی کشور بالاخص محمدرضا پهلوی	تأکید بر حفاظت از منافع اصلی آمریکا در ایران توسط محمدرضا پهلوی / اهداف و حوزه‌های نفوذ آمریکا در ایران	محرمانه شاه فعلا از عهده حفاظت منافع اصلی امنیتی ما در ایران بر می‌آید و تنها شخصیتی است که می‌تواند راهبر ایرانیان شورشگرا باشد بدین طریق، اهداف ما عبارتند از: - استمرار دسترسی غرب به منابع ایران، به خصوص نفت - در دست قرار دادن خاک ایران برای نیروهای غربی در صورت درگیری که شامل امتیازات پروازی است. - استمرار دسترسی آمریکا به بازار در حال توسعه ایران و... (Documents from the American Spy Nest, 2007, (Volume 1: 664).

<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ آمریکا در ساختار سیاسی و کارگزاران اصلی کشور بالاخص محمد رضا پهلوی</p>	<p>تمرکز بر شخص محمد رضا پهلوی برای برقراری رابطه با ایران و نقش مؤثر سفیر آمریکا در ارتباط و نفوذ بر شخص شاه جهت سیاست‌های آمریکا در ایران</p>	<p>خیلی محرمانه رابطه ما با ایران بیشتر بر شخص شاه متمرکز است زیرا روند تصمیم گیری‌ها در این کشور از تخت طاووس سرچشمه می‌گیرد. بنابراین، اجرای مؤثر سیاست‌های آمریکا در ایران به توان قابل ملاحظه سفیر و دیگر همکارانش در داشتن دسترسی به شاه و محفل کوچکی از مقاماتی که بر او نفوذ دارند، بستگی دارد. سفیر قادر است به طور مداوم و با سهولت با شاه تماس برقرار سازد. دو تن دیگر از مقامات نیز با او ملاقات می‌نمایند، ولی آنان تحت کنترل سفیر عمل می‌نمایند (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 6: 821).</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ آمریکا در میان کارگزاران اصلی و سیاسی ایران</p>	<p>اعمال فشار و نفوذ در شخص شاه برای تصمیم‌گیری در راستای منافع آمریکا</p>	<p>۱۸ سپتامبر ۱۹۷۸ ما باید مصرأً به شاه در مورد دادن آزادی فشار بیاوریم و در این صورت ایرانیانی که این را می‌بینند، حداقل اعتماد پیدا خواهند کرد که این منظور ما است... (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 662).</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ آمریکا در میان کارگزاران اصلی و گروه‌های مدنی ایران</p>	<p>معرفی یکی ظرفیت‌های مهم آموزشی ایران (وزیر سابق فرهنگ) با رهبری کانونی متشکل از ۴۰۰ هزار معلم و علاقه او به ایجاد خط سازشکارانه در برابر</p>	<p>۱۶ نوامبر ۱۹۷۸ گزارش یکی از اعضای سفارت آمریکا در ایران؛ «چندی پیش چند شب پی در پی مشاور سیاسی با محمد درخشش، رئیس کانون معلمین ... ملاقات کرد. در این ملاقات‌ها تمام مسایل هفده سال گذشته مطرح شد. درخشش پس از شغل وزارت فرهنگ (آموزش و پرورش)، دیگر پست</p>

		آمریکا	<p>دولتی نداشته ... او رهبر کانونی است که ۴۰۰۰۰۰ معلم در سراسر کشور عضو آن هستند. درخشش از افراد نادری است که می‌تواند نوعی سازماندهی به وجود آورد. او اشاره کرده است که شدیداً علاقه‌مند است که خط سازشکارانه‌ای را راه بیندازد</p> <p>(Documents from the American Spy) .(Nest, 2007, Volume 1: 28</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ آمریکا از در میان کارگزاران سیاسی ایران</p>	<p>ارتباط نزدیک سفارت آمریکا با سناتور موسوی در ایران و حضور فرزند وی در آمریکا/ استفاده از موسوی پیرامون اطلاع از سیستم سیاسی ایران و تأثیرات حضور آمریکا در ایران</p>	<p>۲۵ ژوئیه ۱۹۷۶</p> <p>مجلس سنا، اسدالله موسوی: سناتور موسوی یک فرد موقر در اوایل سن ۶۰ سالگی اش می‌باشد، که نماینده منطقه اهواز در مجلس است. او برای سال‌های زیادی سناتور بوده و در بیست سال گذشته با کارمندان مختلف سفارت آشنا شده است. او روابط نزدیکی با آمریکا دارد زیرا که یکی از پسرهایش جراح قلب در سن خوزه کالیفرنیا است. یکی دیگر از پسرهایش وکیل است. موسوی شخص بسیار عالی برای ارائه نقطه نظرهایی در مورد سیستم سیاسی ایران و تأثیرات مختلف حضور آمریکا در ایران می‌باشد</p> <p>(Documents from the American Spy) .(Nest, 2007, Volume 2: 411</p>

<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ در میان گروه‌های سیاسی و کارگزاران اصلی در عرصه‌های سیاسی و علمی ایران</p>	<p>ارتباط‌گیری با مهدی هروی از افراد مؤثر حزب رستاخیز و مؤسس دانشگاه رازی</p>	<p>۲۵ ژوئیه ۱۹۷۶ مهدی هروی: مأموران گوناگون سفارت با او آشنایی دارند. او تحصیل کرده آمریکاست و در دانشگاه ملی، علوم سیاسی درس می‌دهد. در اوائل سال ۱۹۷۵ او به عنوان مشاور با نمایندگان آمریکا در سومین کنگره حزب ایران نوین کار می‌کرد. او حالا نقش فعالی در حزب رستاخیز دارد. او در سال گذشته مشغول کار برای تأسیس دانشگاه رازی در کرمانشاه بوده که همچنین شامل مراکز وابسته دیگری در ایلام و سقز می‌باشد (Documents from the American Spy) (Nest, 2007, Volume 2: 411).</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ گسترده و اشراف بر ساختار نظامی و امنیتی ایران</p>	<p>فروش تسلیحات و کمک‌های آمریکا به حوزه‌های نظامی و امنیتی ایران و اشراف نظامی و اطلاعاتی آمریکا بر ارتش ایران</p>	<p>۱۹ ژانویه ۱۹۷۸ ژنرال طوفانیان وضع سررشته‌داری در ایران را تشریح نمود. سفیر چگونگی کمک‌های امنیتی عمومی به ایران و مدیریت آمریکایی برنامه‌های مستشاری نظامی را در ایران برشمرد، که این نشانگر اشراف نظامی و اطلاعاتی ایالات متحده بر ارتش و قوای نظامی ایران دارد (Documents from the American Spy) (Nest, 2007, Volume 1: 676).</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ آمریکا در ساختار نظامی ایران با ادعای نوسازی ارتش</p>	<p>حضور و فعالیت هیئت‌های نظامی آمریکایی در ارتش ایران جهت نوسازی نیروهای زمینی، هوایی و دریایی</p>	<p>محرمانه در تاریخ ۲۷ سپتامبر ۱۹۴۱ یک هیئت نظامی آمریکایی در ایران شروع به کار کرد. در ابتداء امر کار آن ارائه کمک به خاورمیانه بود ولی در ۲۳ اکتبر ۱۹۴۳ به صورت کمک رسمی برای ایران به کار</p>

			<p>پرداخت. طی یک قرارداد رسمی در تاریخ ۶ اکتبر ۱۹۴۷ این هیئت مستقیماً به کار در ارتش ایران مشغول شد. نحوی که بتواند نوسازی و کارآیی نیروی زمینی، هوایی و دریایی شاهنشاهی را افزایش دهد. این هیئت از ۲۴ افسر کادر و ۶۷ افسر وظیفه تشکیل شده است. سرتیپ رابرت. مک کلور از ایندیانا فرمانده این هیئت است (Documents from the American Spy) (Nest, 2007, Volume 7: 560).</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ در ساختار اقتصادی و بالاخص شرکت نفت ایران</p>	<p>اهمیت بالای نفت ایران برای آمریکا و فعالیت‌های جاسوسی و نفوذ آمریکا در بخش‌های اقتصادی و بالاخص نفتی ایران</p>	<p>سپتامبر ۷۶ یکی از اهداف حضور آمریکا در ایران استفاده از نفت و در دست داشتن آن و مطمئن بودن از صدور آن به آمریکا است. این است که بسیاری از فعالیت‌های سفارت در بخش اقتصادی و حتی جاسوسی پیدا کردن اطلاعات دقیق از وضعیت نفت در ایران است. استفاده از شبکه‌های جاسوسی در شرکت نفت و خبرگیری از همه جریان‌های آن برای آمریکا حائز اهمیت است (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 122).</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ در ساختار اقتصادی، عمرانی و انرژی ایران</p>	<p>ایجاد بازار و پروژه های با جذابیت مالی بالا برای شرکت‌های عمرانی و تجاری آمریکایی در ایران توسط سفارت آمریکا</p>	<p>۲ اوت ۱۹۷۸ آقای کارلتون گفت که وزیر انرژی اظهار تمایل نمود که بر طبق ماده ۶۶۱ بنگاه عمران بین المللی (AID) از وجود متخصصین انرژی خورشیدی ایالات متحده استفاده شود. کاردار گفت که بنگاه عمران بین المللی همیشه به دنبال</p>

			<p>پروژه‌های خوب برای کسب این درآمد است و معتقد است که انرژی خورشیدی، آمریکا را از یک موقعیت تجاری خوب در ایران برخوردار خواهد نمود (Documents from the American Spy) (Nest, 2007, Volume 1: 756).</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ در میان احزاب و گروه‌های سیاسی ایران</p>	<p>غرب‌زدگی و دلباختگی افراد محوری احزاب ایرانی به فرهنگ غرب برخلاف شعارهای ناسیونالیستی / کشیده شدن گروه‌ها و سازمان‌های ضد امپریالیستی و ضد آمریکایی به سوی غرب و آمریکا</p>	<p>گردانندگان حزب‌های ایران با دلباختگی بی حد و حصر نسبت به فرهنگ غرب، ثمره مبارزاتشان جز آن ایده آل‌های غربی نبوده و علیرغم عناوین و اسامی که بر خود گذاشته‌اند هرگز به این تصور که می‌توان مستقل زیست باور ندارند. در حالی که فریاد ناسیونالیسم و ملی‌گرایی سر می‌دهند، یک آن خیال زیستن بدون چتر حمایتی آمریکا نیز برایشان دشوار است. از سوی دیگر گروه‌ها و سازمان‌هایی بوده‌اند که با شعارهای تند و تیز بر علیه آمریکا حمایت ابرقدرت شرق را لازمه رهایی از سلطه می‌دانسته‌اند! هر چند نهایتاً جاذبه‌های آمریکا و غرب آنان را به سوی خود کشید (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 2: 589).</p>

<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ در میان رهبران افکار عمومی و کارگزاران مؤثر فرهنگی و اجتماعی در ایران</p>	<p>برنامه اداره اطلاعات آمریکا برای برقراری ارتباط با رهبران افکار عمومی در حوزه‌های آموزش و پرورش برای انتقال ارزش‌های آمریکا به ایران</p>	<p>۲۲ اکتبر ۱۹۷۸ ادامه برنامه مؤثر اداره اطلاعات ایالات متحده در امور فرهنگی به عنوان وسیله دیگری از کمک به رشد ایران، و نشان دادن علاقه کم نشدنی ایالات متحده نسبت به آینده ایران و ادامه برقرار کردن پیوندها با رهبران افکار عمومی در ایران، در زمینه های آموزش و پرورش و اطلاعات و زمینه های مربوطه که در دراز مدت باید به انتقال ایران به داشتن یک جو دموکراتیک تر کمک کند (Documents from the American Spy) . (Nest, 2007, Volume 1: 447)</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ در میان نخبگان علمی و افراد مستعد علمی و دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در آمریکا</p>	<p>ایجاد روابط فرهنگی قوی با ایران و جذب بالای دانشجویان ایرانی در آمریکا و نفوذ فرهنگی در میان آنها</p>	<p>۲ ژانویه ۱۹۷۷ روابط فرهنگی ما وسیع می باشد؛ بالغ بر ۲۰۰۰۰ دانشجوی ایرانی در حال تحصیل در این کشور بوده و بیش از ۵۰ دانشگاه آمریکا با مؤسسات آموزشی ایران رابطه دارند، که این نشان‌دهنده نفوذ بالای فرهنگی ایالات متحد در ایران و تاثیر فرهنگ غربی در کشور است (Documents from the American Spy) . (Nest, 2007, Volume 1: 426)</p>

جدول-۴. نمونه کدگذاری‌های مربوط به آماج نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	برچسب‌ها	جملات کلیدی
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ در میان کارگزاران و گروه‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی</p>	<p>تلاش کارگزاران وابسته به غرب و آمریکا برای نفوذ در میان مذهبی‌ها و بازاری‌های ایران</p>	<p>۳ ژانویه ۷۹ زاهدی، مقدم، سناتور موسوی و سایرین سرگرم تماس با مذهبی‌ها یا بازاری‌ها هستند و تلاش می‌کنند آن‌ها را خریداری</p>

	ایران	برای تثبیت حکومت شاه	کرده یا حمایت آن‌ها را از یک راه حل معتدل جلب نمایند مبنی بر اینکه شاه به عنوان یک حاکم در چهارچوب قانون اساسی باقی بماند (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 10: 7).
آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ در میان شخصیت‌ها و کارگزاران ایرانی	استفاده از سروس رامتین برای جاسوسی سفارت و دولت آمریکا در مقابل برآورده کردن خواسته‌های شخصی وی	۱۱ نوامبر ۱۹۷۸ سیروس رامتین با رمز: اس.دی. کوئیک/۱/ اس. دی. کوئیک /۱ به مأمور مربوطه گفته است پسرش که اینک در کالیفرنیا درس می‌خواند استخدام است و مایل است شغلی در دولت آمریکا داشته باشد، مأمور مربوطه نشانی و شماره تلفن سازمان استخدامی را به اس. دی. کوئیک داد تا برای پسرش استفاده کند و افزود صلاحیت‌های پسرش را به ستاد گزارش خواهد کرد (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 7: 351).
آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ در میان شخصیت‌ها و کارگزاران ایرانی	تأکید بر استفاده از ابونصر عضد به عنوان یک شاهزاده قاجار متمول و دارای گذشته سیاسی غنی علی رغم عضویت و اخراج او از حزب توده	۹ سپتامبر ۱۹۶۷ ابونصر عضد: او خود را شاهزاده (شازده) می نامد و از خاندان قاجار است. بسیار متمول است و کاملاً از خود راضی و خود را از سیاست برکنار نگاه می دارد ولی دارای یک گذشته سیاسی غنی است. من یک یادداشت مفصلی درباره سوابق کمونیستی او به بخش ویزا نوشته‌ام که مبتنی بر اسناد و تعدادی مکالمات با خود او بوده است، نتیجه‌گیری چنین بوده است که او را باید به عنوان یک «مرتد» پذیرفت

			حتی اگر چه از حزب توده اخراج شد نه اینکه آنرا ترک کرد (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 2: 366).
آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ در میان سرمایه‌داران و کارگزاران اقتصادی	همکاری سرمایه‌داران ایرانی متصل به کمپانی‌های آمریکایی به عنوان منابع خبری با سرویس‌های سیاسی و اطلاعاتی سفارت آمریکا در دوران قبل از انقلاب و ترس برخی از آنها برای ادامه همکاری بعد از پیروزی انقلاب اسلامی	محرمانه بسیاری از منابع خبری سفارت سرمایه‌دارانی بوده اند که شریان اقتصادی و حیاتی آنها به نحوی به کمپانی‌های آمریکایی متصل بوده است و به خاطر منافع نزدیکی در معاملات اقتصادی و اعتقاد به حضور آمریکا در ایران که منجر به تأمین و تداوم سود و منافع سرمایه‌داران بزرگ می‌شد با سرویس‌های سیاسی و اطلاعاتی سفارت همکاری می‌کرده و اطلاعات خود را در اختیار آنها قرار می‌داده اند که بعد از انقلاب سفارت از عدم همکاری بعضی از آنها که از ترس افشا شدن دیگر با سفارت تماس نمی‌گرفتند (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 85).
آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ در میان کارگزاران نظامی ایرانی	استفاده از حمید شیرازی عضو سیا به عنوان جاسوس و ارائه اطلاعات ارتش ایران از سوی او به آمریکا و تأمین اقتصادی وی در برابر این خوش‌خدمتی	محرمانه حمید شیرازی عضو سیا با رمز: اس دی کت/۱: بابت تلاش موفقیت آمیزی که منجر به تثبیت اس. دی. کت/۱ به عنوان منبع گزارشگر مخفی اطلاعات خارجی شد ستاد به تمام مراکز دست اندرکار تبریک می گوید. فکر می کنیم که درخواستش برای تسهیل مبادله ارزی و جواب‌های صادقانه اش به احتیاجات

			<p>سؤالات اطلاعاتی در رابطه با ارتش ایران، ممکن است منتهی شود به اینکه در نهایت دریافت دستمزد را بپذیرد. به نظر می رسد که به ملاقات مخفی در تهران بسیار تمایل دارد و بعد اگر در تهران ملاقات کرد، به عنوان منبع گزارشگر درباره ارتش ایران که همچنان از اولویت اطلاعاتی بالایی برخوردار است، ظاهراً بسیار امیدوارکننده می باشد (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 7: 345).</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ در میان کارگزاران و عموم مردم از طریق تغییر نگرش و تغییر سبک زندگی و پوشش</p>	<p>گسترش پوشش غربی و تغییر در سبک زندگی مسئولین و جامعه ایرانی/ تمایل شاپور بختیار نخست وزیر وقت به اروپایی به نظر رسیدن او</p>	<p>۲۵ ژوئن ۱۹۶۱ سبک پوشش غربی در این زمان بین مسئولین و جامعه ایران افزایش خاصی داشته است. بختیار مردی متوسط القامه با اندامی متناسب می باشد، سببش که به خوبی از آن مواظبت شده، پیشانی نسبتاً بلند و موی کمی پرچین و شکن به او ظاهری شیک و آراسته می دهد. او خوب لباس می پوشد و تمایل دارد که اروپایی به نظر برسد تا ایرانی (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 2: 647).</p>
<p>آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ در میان عموم و بالاحص جوانان از طریق معرفی جذابیت‌های فرهنگی و تغییر نگرش و تغییر سبک زندگی،</p>	<p>تحسین پوشش آمریکایی از سوی استاد دانشگاه و مؤسس دانشگاه رازی/ تأکید وی بر گسترش سبک زندگی غربی در میان ایرانیان و تمایل</p>	<p>محرمانه پروفسور هروی معتقد است که اشکالی در مورد نحوه لباس پوشیدن آمریکایی‌ها وجود ندارد و واقعیت این است که فرزندانمان سعی دارند مانند آنها لباس تن کنند. وی افزود این امر نیز موجب رنجش خاطر ایرانی‌های مسن تر و سنتی تر می</p>

	پوشش و ظاهر	جوانان ایرانی به پوشیدن شلوارهای جین و بلند کردن مو	شود و هنگامی که فرزندان خود را در شلوار جین و با موهای بلند می بینند سؤال می کنند که چرا عادات بد آمریکایی ها را جذب می کنید؟ (Documents from the American Spy Nest, 2007, (Volume 6: 762).
آماج (مخاطبین) نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ در افکار عمومی مردم ایران در پوشش فعالیت های مختلف فرهنگی و مسحور کردن اذهان عموم مردم در مواجهه با فرهنگ آمریکایی	فعالیت انجمن ایران و آمریکا ICA در شهرهای تهران، شیراز، اصفهان، مشهد و سایر شهرهای ایران به عنوان یک مرکز ارتباطات فرهنگی استفاده از این مرکز برای افزایش وابستگی به تمدن غرب و آمریکا و جلب افکار عمومی جهان سوم	اکتبر ۱۹۷۹ این مؤسسه فرهنگی در ایران بیشتر به نام انجمن ایران و آمریکا ICA شناخته شده است که در تهران - شیراز - اصفهان - مشهد و دیگر شهرها فعالیت دارد. این مرکز به عنوان تدریس زبان، نمایش فیلم و اسلاید، کتابخانه و نشر مجله و دیگر ارتباطات فرهنگی عمل می کنند. در دنیای امروز که چشم ها خیره تمدن غرب است و کشورهای زیر سلطه همیشه از نقطه نظر فرهنگی به آمریکا و غرب وابسته گردیده اند و آرمان های اجتماعی و انسانی این ملل فقیر در رسیدن به این تمدن خلاصه شده، فعالیت گسترده فرهنگی بهترین حربه برای گسترش این وابستگی و طرز تلقی عمومی است. جلب افکار عمومی جهان سوم به نفع آمریکا در یک برنامه بلند مدت اقتصادی، سیاسی و نظامی می تواند، زمینه اصلی و مجاز فعالیت های فرهنگی آمریکا باشد (Documents from the American Spy Nest, 2007, (Volume 1: 108).

در بحث نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم و مبتنی بر اسناد لانه جاسوسی، آماج یا مخاطبین اصلی این نفوذ را می توان در چهار سطح دسته بندی نمود:

۱. **کارگزاران فعلی و سابق:** دامنه این نفوذ تقریباً گسترده بوده و از خود شخص شاه تا سایر کارگزاران حکومت پهلوی و حتی اشخاص با رتبه پایین تر را شامل می‌شد. همانگونه که قبلاً نیز گفته شد با توجه به وابستگی بالای حکومت پهلوی دوم و شخص شاه به آمریکا، این میزان از نفوذ آمریکا بر او و سایر درباریان و دولتمردان امری طبیعی است. طبق اسناد موجود، با توجه به نقش شاه در تصمیم‌گیری‌های اصلی کشور بیشترین تلاش آمریکا برای نفوذ بر او بوده است که در این میان، سفیر آمریکا در تهران نقش مهمی در برقراری ارتباط و نفوذ بر محمدرضا پهلوی ایفا می‌کرده است تا از این طریق سیاست‌های این کشور در ایران اجرایی گردد. اما نکته دیگری که مهم است نفوذ آمریکا بر طیف گسترده‌ای از کارگزاران فعلی و سابق است که شخصیت‌هایی کلیدی از حوزه‌های مختلف سیاسی، علمی، فرهنگی، اقتصادی، نظامی و حتی مذهبی بوده‌اند. این امر نشان‌دهنده یک برنامه دقیق و بلند مدت از سوی آمریکا است که نه تنها حوزه‌های رسمی و اصلی حاکمیتی را تحت نفوذ خود داشته که حتی با نفوذ در رهبران افکار عمومی، در جهت‌دهی به ذائقه عموم ایرانیان نیز نقش مؤثری داشته است. اما این نفوذ در میان کارگزاران غیر رسمی و غیر دولتی شامل طیف مهمی به نام سرمایه‌داران ایرانی وابسته به کمپانی‌هایی آمریکایی نیز می‌شد که حاضر بودند برای رسیدن به سود و منافع اقتصادی خود با سرویس‌های اطلاعاتی و سیاسی سفارت آمریکا در ایران همکاری کنند. در نهایت نیز این کشور و سفارت آن با نفوذ در میان نخبگان، افراد مستعد علمی و دانشجویان ایرانی مقیم آمریکا و حتی امنیتی‌ها، برنامه‌های میان مدت و بلندمدتی را برای استمرار این نفوذ در پیش گرفته بود.

۲. **ساختارها:** ایالات متحده به موازات نفوذ در کارگزاران اصلی کشور، تسلط جدی نیز بر ساختارهای سیاسی، نظامی، امنیتی، اقتصادی و فرهنگی کشور داشت. به گونه‌ای که با نفوذ در ساختار دربار و دستگاه‌های سیاسی تأثیر جدی بر تصمیمات کلان سیاسی در حوزه‌های داخلی و بین‌المللی ایران ایفا می‌کرد. در حوزه‌های نظامی و امنیتی نیز نه فقط ایران بازار بزرگ تسلیحات آمریکایی بود بلکه با حضور هیئت‌های نظامی و مستشاران آمریکایی، ساختار ارتش ایران با ادعای نوسازی در حوزه‌های زمینی، هوایی و دریایی دچار تغییرات زیادی شد و در حوزه امنیتی نیز این کشور موجد دستگاه‌هایی چون سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) بود و نقش مهمی در پیشبرد فعالیت‌های آن‌ها داشت. همچنین در حوزه‌های اقتصادی، عمرانی و نفتی نیز با نفوذ در

ساختار سازمانی آن‌ها شبکه‌های جاسوسی خود را تشکیل داده و از کوچکترین مسائل مطرح در آن‌ها اطلاع داشت، لذا براحتی می‌توانست منافع اقتصادی خود را حفظ و استمرار بخشد.

۳. احزاب و گروه‌های سیاسی: غالب احزاب و گروه‌های سیاسی که در آن دوره از سوی حاکمیت به رسمیت شمرده می‌شدند گروه‌هایی بودند که در راستای ایدئولوژی حاکمیت تعریف می‌شدند از این رو طبیعی است که غالب این گروه‌ها و احزاب دلبسته غرب بوده و نگاه خودباخته‌ای به آمریکا داشتند و همین موضوع نفوذ در میان آن‌ها را برای آمریکایی‌ها راحت‌تر کرده بود، علاوه بر این توجه به نفوذ در گروه‌های مدنی و کانون‌هایی شامل معلمان و گردانندگان آن‌ها به شدت مورد توجه آمریکایی‌ها بوده است. همچنین با توجه به شکل‌گیری نهضت امام خمینی (ره) در آن مقطع زمانی و نقش مهم بازاریان و مذهبی‌ها در آن نهضت، آمریکا تلاش جدی داشت تا از طریق عوامل ایرانی خود در میان این گروه‌ها و اقشار نفوذ کرده و مانع از به ثمر رسیدن این نهضت گردد.

۴. عموم مردم (جامعه): یکی از آماج مهم نفوذ آمریکا را می‌توان اثرگذاری در بطن جامعه ایرانی آن زمان دانست. آمریکا و سفارت آن در ایران که با در پیش گرفتن اقدامات مختلف در تلاش بود با ایجاد جذابیت‌های فرهنگی برخی ارزش‌های آمریکایی را به ایران انتقال دهد در این مسیر موفق شده بود با نفوذ در میان عموم مردم و بالاحص جوانان، باعث ایجاد تغییراتی در ظاهر، پوشش و سبک زندگی آن‌ها گردد و البته در این میان، نفوذ در رهبران افکار عمومی و شخصیت‌های فرهنگی و اجتماعی مؤثر در جامعه ایران، نقش مهمی را در این مسیر ایفا می‌کرد و حتی باعث علاقه بسیاری از محصلین و دانشجویان ایرانی به تحصیل در آمریکا به عنوان یک آرمان‌شهر زمینی شده بود، به گونه‌ای که ایران دارای بیشترین تعداد دانشجوی خارجی در آمریکا در میان کشورهای مختلف بود. نکته‌ای که در اینجا حائز اهمیت بوده و لازم به اشاره است راه اندازی مؤسسات فرهنگی تحت عنوان انجمن ایران و آمریکا ICA در دوره پهلوی دوم در شهرهای مختلف بالاحص شهرهای مهم ایران است. این مراکز تحت پوشش فعالیت‌های مختلف فرهنگی و آموزشی مانند راه‌اندازی کتابخانه، تدریس زبان، نمایش فیلم، انتشار مجله و ... نقش بسزایی در گسترش وابستگی فرهنگی ایرانیان به تمدن غرب و قرار گرفتن در زیر سلطه فرهنگی و سیاسی آمریکا ایفا می‌کردند.

۴-۳- ابعاد نفوذ آمریکا در ایران (دوره پهلوی دوم)

در بخش سوم بررسی و تحلیل یافته‌ها، ابعاد گوناگون نفوذ ایالات متحده در ایران دوره پهلوی دوم مورد واکاوی قرار می‌گیرد؛ طبق اسناد مورد بررسی قرار گرفته و همچنین با در نظر گرفتن کلیات چارچوب مفهومی پژوهش، این ابعاد در دو حوزه اصلی «نفوذ نرم» و «نفوذ سخت» قابل تقسیم‌بندی است.

۱- بعد نرم افزاری نفوذ آمریکا

«نفوذ نرم» مفهومی است که عموماً در ادبیات علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، با قدرت نرم پیوند می‌خورد و ناظر به مباحث تاریخی، گفتمانی، فرهنگی و آموزشی است.

جدول-۵. نمونه کدگذاری‌های مربوط به ابعاد نرم افزاری نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	برجسب‌ها	جملات کلیدی
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ نرم افزاری آمریکا در ایران از طریق مولفه‌های فرهنگی و آموزشی	جدابیت و نفوذ فرهنگی آمریکا در ایران از طریق ارتباط دانشگاه‌های آمریکایی با مؤسسات آموزشی ایران / استفاده از نیازهای علمی و تکنولوژیکی ایران به آمریکا به عنوان وسیله‌ای برای گروکشی و دور نگه داشتن ایران از شوروی	۲ ژانویه ۱۹۷۷ روابط فرهنگی ما وسیع می‌باشد؛ بالغ بر ۲۰۰۰۰ دانشجوی ایرانی در حال تحصیل در این کشور بوده و بیش از ۵۰ دانشگاه آمریکا با مؤسسات آموزشی ایران رابطه دارند، که این نشان‌دهنده نفوذ بالای فرهنگی ایالات متحد در ایران و تاثیر فرهنگ غربی در کشور است. تخصص ایالات متحده در رشته‌های مورد توجه ایران: تجارت، تکنولوژی، کشاورزی، آموزش و پرورش، دفاع. موضع ایالات متحده به عنوان وزنه‌ای لازم در مقابل خطری مشاهده شده (اتحاد شوروی) (Documents from the American Spy Nest, 2007, (Volume 1: 426
ابعاد نفوذ	نفوذ نرم افزاری	نقش ICA (آژانس)	محرمانه

<p>آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>آمریکا در ایران از طریق مؤسسات فرهنگی (بالاخص ICA) و ابزارهای مختلف فرهنگی و آموزشی</p>	<p>ارتباطات بین‌المللی آمریکا) در اشاعه فرهنگ آمریکایی در کشورهای تحت سلطه با استفاده ابزارهایی چون کتابخانه، مؤسسات تدریس زبان، مراکز مطالعات علمی، مبادله دانشجو، تشکیل نمایشگاه، نمایش فیلم، انتشار روزنامه و مجلات</p>	<p>بررسی فعالیت های آژانس ارتباطات بین المللی آمریکا در ایران: ICA یا آژانس ارتباطات بین المللی آمریکا، مؤسسه فرهنگی گسترده ای است که در سراسر دنیا در کشورهای زیر سلطه آمریکا به کار فرهنگی و اشاعه فرهنگ آمریکایی و غربی تحقیق و بررسی در مورد مسایل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور مورد نظر و همچنین انجام انواع و اقسام عملیات ارتباط فرهنگی نظیر کتابخانه، مؤسسات تدریس زبان، مراکز مطالعات علمی، طرح‌های بررسی و تحقیق، مبادله دانشجو، تشکیل انواع نمایشگاه‌ها و نمایش فیلم و اسلاید و نشر روزنامه و مجلات در زمینه های مختلف می نماید به عنوان فعالیت های جنبی و فرهنگی سفارتخانه‌ها و هیئت‌های سیاسی در آن کشور انجام می‌شود (Documents from the American Spy Nest, 2007, (Volume 1: 108.</p>
<p>ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ نرم افزاری آمریکا در ایران از طریق مؤسسات فرهنگی (بالاخص ICA) و تغییر در نگرش ایرانیان</p>	<p>فعالیت انجمن ایران و آمریکا ICA در شهرهای تهران، شیراز، اصفهان، مشهد و سایر شهرهای ایران به عنوان یک مرکز ارتباطات فرهنگی و استفاده از این مرکز برای افزایش وابستگی به تمدن</p>	<p>محرمانه این مؤسسه فرهنگی در ایران بیشتر به نام انجمن ایران و آمریکا ICA شناخته شده است که در تهران - شیراز - اصفهان - مشهد و دیگر شهرها فعالیت دارد. این مرکز به عنوان تدریس زبان، نمایش فیلم و اسلاید، کتابخانه و نشر مجله و دیگر</p>

		<p>غرب و آمریکا و جلب افکار عمومی جهان سوم</p>	<p>ارتباطات فرهنگی عمل می کنند. در دنیای امروز که چشم‌ها خیره تمدن غرب است و کشورهای زیر سلطه همیشه از نقطه نظر فرهنگی به آمریکا و غرب وابسته گردیده اند و آرمان‌های اجتماعی و انسانی این ملل فقیر در رسیدن به این تمدن خلاصه شده، فعالیت گسترده فرهنگی بهترین حربه برای گسترش این وابستگی و طرز تلقی عمومی است. جلب افکار عمومی جهان سوم به نفع آمریکا در یک برنامه بلند مدت اقتصادی، سیاسی و نظامی می‌تواند، زمینه اصلی و مجاز فعالیت‌های فرهنگی آمریکا باشد (Documents from the American Spy Nest, 2007, (Volume 1: 108.</p>
--	--	--	--

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

<p>ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ نرم افزاری آمریکا در ایران از طریق مولفه‌های آموزشی و علمی</p>	<p>نقش کمیسیون مشترک علوم، تکنولوژی و آموزش پرورش به عنوان سمبل همکاری‌های جدی میان آمریکا و ایران</p>	<p>ژوئیه ۱۹۷۸ کمیته علوم، تکنولوژی و آموزش پرورش. این کمیسیون دو بار در سال تشکیل جلسه می دهد و گزارش وضعیت‌های مربوط به فعالیت‌های کمیته‌ها را هماهنگ می‌سازد. به طور کلی، این کمیسیون مشترک فعال است و در بعضی از بخش‌ها این فعالیت بیشتر است. با این حال، به چند موضوع دیگر نیز توجه خود را معطوف داشته، درست مثل مسائل دیگر موجود در دولت ایران، فعالیت های کمیسیون مشترک با مشکلات و موانعی روبه رو می‌گردد چون معمولاً تصمیمات لازم در سطح کابینه اتخاذ می‌گردد. این کمیسیون به عنوان سمبل همکاری جدی بین آمریکا و ایران تلقی می‌گردد (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 6: 833).</p>
<p>ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ نرم افزاری در ایران از طریق جذابیت‌های گفتمانی (لیبرال دموکراسی) و مؤلفه‌های آموزشی و فرهنگی</p>	<p>ایران دارای بیشترین تعداد دانشجو (۳۰ هزار نفر) در آمریکا در مقایسه با سایر کشورهای جهان/ انتقال ارزش‌های آمریکا با محوریت کلید واژه ایجاد دموکراسی در ایران از طریق ارتباط با رهبران افکار عمومی و فعالیت در حوزه‌های آموزش و</p>	<p>۵ آوریل ۱۹۷۲ دانشجویان ایرانی در ایالات متحده شاید بزرگترین رقم دانشجو را نسبت به هر کشوری تشکیل دهند و می توان انتظار داشت که تعداد آنها که اکنون ۳۰ هزار نفر برآورد می شود افزایش یابد. ادامه برنامه مؤثر اداره اطلاعات ایالات متحده در امور فرهنگی به عنوان وسیله دیگری از کمک به رشد</p>

		<p>پرورش ایران با کنشگری اداره اطلاعات آمریکا در امور فرهنگی</p>	<p>ایران، و نشان دادن علاقه کم نشدنی ایالات متحده نسبت به آینده ایران و ادامه بر قرار کردن پیوندها با رهبران افکار عمومی در ایران، در زمینه های آموزش و پرورش و اطلاعات و زمینه های مربوطه که در دراز مدت باید به انتقال ایران به داشتن یک جو دموکراتیک تر کمک کند (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 447).</p>
<p>ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ نرم افزاری در ایران از طریق مؤلفه های آموزشی و فرهنگی</p>	<p>تعداد بالای تحصیلکرده های ایرانی در آمریکا و آشنایی آن ها با سیستم کشور آمریکا/ افزایش ارتباطات میان ایرانی ها و آمریکایی ها از طریق ازدواج های دانشجویی میان دانشجویان دو کشور/ تدریس اساتید و مربیان آمریکایی در دانشگاه های مهم و نهاد های آموزشی ایران</p>	<p>۱۳ مارس ۱۹۷۸ با توجه به اینکه ۶۰ هزار ایرانی در همه سطوح در ایالت متحده تحصیل می کنند و کادر حرفه ای اینجا با ایالت متحده و طرق آن آشنا است در پایان هر سال تحصیلی به نحو تصاعدی افزایش می یابد. ارتباطات از طریق ازدواج رو به افزایش است. حدود ۵۰ پیوند دانشگاهی بین ایران و ایالت متحده وجود دارد. حدود ۲۵۰ مربی آمریکایی در دانشگاه های مهم ایران (که هفت نفر از آنها از بورس تحصیلی فولبرایت استفاده کرده اند) و ده ها نفر بیشتر از آنان در نهادهای مختلف آموزشی تدریس می کنند (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 707).</p>
<p>ابعاد نفوذ آمریکا در ایران</p>	<p>نفوذ نرم افزاری از طریق مؤلفه های</p>	<p>افزایش نشر و توزیع نشریه پژوهنده متعلق به</p>	<p>۲۱ دسامبر ۱۹۶۳ دو برابر کردن توزیع "پژوهنده" که</p>

دوره پهلوی دوم	علمی و آموزشی در میان دانشمندان و نخبگان ایرانی	اداره اطلاعات آمریکا در میدان دانشمندان ایرانی	نشریه اداره اطلاعات آمریکا برای دانشمندان است و اکنون در تیراژ ده هزار توزیع می‌شود. این نشریه شامل تجدید چاپ مقالاتی است که در مجلات آمریکایی منتشر شده است (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 2: 627).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ نرم افزاری در ایران از طریق مؤلفه- های آموزشی و فرهنگی	لزوم همکاری با وزارت علوم ایران برای جذب بیشتر دانشجویان ایرانی در راستای اهداف آمریکا/ شناسایی و ارزیابی محصلین ایرانی علاقه‌مند به تحصیل در آمریکا/ افزایش آموزش زبان انگلیسی به محصلین و داوطلبین ایرانی	۱۱ ژانویه ۱۹۷۸ با وزارت علوم دولت ایران همکاری کنید تا جوانان ایرانی بیشتری برای تحصیل در آمریکا آماده شوند و به عمل آیند. ... موقعیت های محصلین ایرانی را که در پی تحصیل در آمریکا می باشند در موارد مناسب ارزیابی کرده و مشورت و تعلیم انگلیسی قبل از عزیمت را زیاد کنید (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 22).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ نرم افزاری در ایران از طریق مؤلفه- های فرهنگی و تغییر در پوشش و سبک زندگی ایرانیان	گسترش پوشش غربی در میان مسئولین و جامعه ایرانی	۲۵ ژوئن ۱۹۶۱ سبک پوشش غربی در این زمان بین مسئولین و جامعه ایران افزایش خاصی داشته است. بختیار مردی متوسط القامه با اندامی متناسب می باشد، سیلش که به خوبی از آن مواظبت شده، پیشانی نسبتا بلند و موی کمی پرچین و شکن به او ظاهری شیک و آراسته می دهد. او خوب لباس می پوشد و تمایل دارد که اروپایی به نظر برسد تا ایرانی (Documents from the American)

<p>ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ نرم افزاری در ایران از طریق مؤلفه‌های فرهنگی و ارتباط‌گیری با جوانان ایرانی</p>	<p>ایجاد بانک فکری از متصدیان غیر ارشد کشور برای بررسی سازوکارهای برقراری ارتباط مؤثر با جوانان ایرانی</p>	<p>۱ اکتبر ۱۹۷۴ سفارتخانه در تهران یک «بانک فکری» مرکب از متصدیان غیر ارشد را احضار کرده تا این مسئله را که چه کاری باید برای برقراری تماس مؤثرتر با جوانان ایرانی انجام داد بررسی کرده، و نظرات خود را در مورد مسیر آینده کمیته جوانان سفارتخانه ارائه دهد (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 398).</p>
<p>ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم</p>	<p>نفوذ نرم افزاری در ایران از طریق مؤلفه‌های فرهنگی و ارتباط‌گیری با روشنفکران و جوانان ایرانی</p>	<p>ادعان به نارضایتی بخش بزرگی از روشنفکران و جوانان ایرانی از حکومت پهلوی و تلاش برای همنوا کردن جوانان طبقه روشنفکر با رژیم پهلوی/ علی‌رغم وجود یک چهره نسبتاً مطلوب از آمریکا نگرانی از افزایش احساسات ضدآمریکایی در ایران به دلیل حمایت آمریکا از پهلوی و نادیده گرفته شدن روشنفکران در مناصب و...</p>	<p>۲۱ دسامبر ۱۹۶۳ وزارت امور خارجه (آمریکا) موضوع: جامعه روشنفکران ایرانی: ترکیب، الگو، مشکلات و پیشنهادات جهت اقدام دولت آمریکا خلاصه: یکی از مسائل بسیار هیجان انگیز امروز ایران عبارت است از همناظر ساختن عناصر جوان طبقه روشنفکر (ایران) با رژیم. دلایل اجتماعی و اقتصادی برای نارضایتی بخش بزرگی از قشر روشنفکران و مخصوصاً جوانان تحصیل‌کرده، وجود دارد که اساسی‌ترینش علت سیاسی است. جوان خشمگین ایرانی به خاطر وجود تفاوت میان آمال و آرزوهایش با واقعیت‌های حیات امروز ایرانی، از جامعه خود ناخشنود است. سیمای آمریکا هنوز به طور بنیادی</p>

			مطلوب است، اما نشانه های نگران کننده ای از احساسات ضد آمریکایی وجود دارد. مخصوصاً از این نظر ایالات متحده مورد انتقاد گرفته است که از رژیم حمایت می کند که از سپردن نقشی به آنان (روشنفکران) که فکر می کنند شایسته اش می باشند، امتناع می ورزد (Documents from the American Spy Nest, 2007, (Volume 2: 602).
--	--	--	---

۲- بعد سخت افزاری نفوذ آمریکا

اما طبق شواهد و اسناد در کنار نفوذ نرم، ایالات متحده از مؤلفه های سخت افزاری نیز برای نفوذ حداکثری در ایران دوره پهلوی دوم بهره می گرفته است که در اینجا به بخشی از اسناد و مؤلفه های قابل استخراج از آن اشاره می گردد.

جدول-۶. نمونه کدگذاری های مربوط به ابعاد سخت افزاری نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم

مقوله ها	زیر مقوله ها	برچسب ها	جملات کلیدی
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ سخت افزاری آمریکا در ایران از طریق مؤلفه های نظامی اطلاعاتی	اعلان نحوه کمک های نظامی و امنیتی آمریکا از طریق سفیر این کشور در ایران به مقامات ایرانی / اشراف نظامی اطلاعاتی آمریکا بر بخش نظامی ایران	۱۱ دسامبر ۱۹۷۷ واضح است که سناتورها و نخست وزیر از نتایج این بحث استفاده های شایان برده اند. سناتور بیکاف در پایان اظهار داشت که ما معتقدیم که هیچ کس اطلاعات کافی در اختیار نداشته و ایرانیان و آمریکایی ها باید با صراحت به بحث و تبادل نظر پیرامون مسایل دو جانبه بپردازند تا هر چه بیشتر از یکدیگر بیاموزند. ژنرال طوفانیان وضع سررشته داری در ایران را تشریح نمود. سفیر چگونگی کمک های امنیتی عمومی به ایران و مدیریت آمریکایی برنامه های مستشاری نظامی را در ایران برشمرد، که این نشانگر اشراف نظامی و

			اطلاعاتی ایالات متحده بر ارتش و قوای نظامی ایران دارد (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 676).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ سخت افزاری آمریکا در ایران از طریق مؤلفه‌های نظامی	تأکید بر موقعیت خاص ژئوپلیتیکی ایران و قرار گرفتن آن در همسایگی شوروی و نقش ژاندارمی آن و منابع بزرگی نفتی ایران و بازار آن برای تولیدات آمریکایی / وابستگی ایران به آمریکا در دادن حقوق و اختیارات و امکانات به آن‌ها در راستای منافع آمریکا/ لزوم همکاری تسلیحاتی و نظامی با ایران به دلیل موقعیت خاص آن	۲ ژانویه ۱۹۷۷ همکاری تسلیحاتی و نظامی آمریکا و ایران اهمیت استراتژیک: اهمیت اولیه ایران به واسطه موقعیت کلیدیش در مجاورت اتحاد شوروی و نقش فزاینده رهبری آن در منطقه خلیج فارس و ناحیه ساحلی اقیانوس هند و موقعیتش به عنوان یکی از تولیدکنندگان اصلی نفت در دنیا و خریدار تولیدات ایالات متحده، می باشد. با ثبات و در جهت غرب، ایران به دادن حقوق، اختیارات و امکانات به ایالات متحده به صورت دو جانبه و از طریق همکاری در داخل شبکه سنتو ادامه می دهد. نفت ایران برای دنیای آزاد اهمیت فزاینده‌ای خواهد داشت (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 432).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ سخت افزاری آمریکا در ساختار نظامی ایران در غالب هیئت‌های نظامی	انعقاد قرارداد میان ایران آمریکا مبنی بر ایجاد هیئت نظامی آمریکا در ارتش ایران با هدف ارائه خدمات مستشاری در	۱۴ ژوئیه ۱۹۵۴ قرارداد بین دولت آمریکا و دولت شاهنشاهی ایران، هیئت نظامی آمریکا در ارتش ایران را پدید آورد که قرارداد مزبور رسماً در تاریخ ۳ نوامبر ۱۹۴۳ منعقد گردید. هدف و وظیفه کلی این هیئت ارائه کمک و مشاوره آموزشی، اداری و فنی در تمام جنبه های نظامی است تا

		حوزه‌های آموزشی، اداری و فنی و نوسازی ارتش ایران در حوزه‌های مختلف زمینی، دریایی و هوایی	نوسازی و کارایی نیروی زمینی، نیروی هوایی و دریایی ایران بهبود پیدا کند. هم اکنون این هیئت مرکب از ۹۲ پرسنل نظامی آمریکا یعنی ۳۱ افسر کادر و ۶۱ افسر وظیفه می باشد. رئیس هیئت سرتیپ رابرت. مک کلور است و معاون و رئیس ستاد، سرهنگ ادوین. ماچن. جی آر. می باشد (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 7: 562).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ سخت افزاری آمریکا در ایران از طریق مؤلفه‌های اقتصادی و نفتی	نفت و بهره برداری از آن عامل مهم حضور آمریکا در ایران/ فعالیت جدی سفارت آمریکا در بخش‌های اقتصادی ایران و جاسوسی از وضعیت نفت ایران از طریق ایجاد شبکه‌های جاسوسی	۱ ژوئن ۱۹۷۹ تکیه زیاد آمریکا بر روی مسئله نفت است که شریان حیاتی اقتصاد آمریکا و ماشین صنعتی اوست؛ چه دیگر اعمار چپاولگر آمریکا نظیر ژاپن و کشورهای اروپایی نیز از این ماده حیاتی برای چرخش صنایع خود استفاده می کنند. یکی از اهداف حضور آمریکا در ایران استفاده از نفت و در دست داشتن آن و مطمئن بودن از صدور آن به آمریکا است. این است که بسیاری از فعالیت‌های سفارت در بخش اقتصادی و حتی جاسوسی پیدا کردن اطلاعات دقیق از وضعیت نفت در ایران است. استفاده از شبکه های جاسوسی در شرکت نفت و خبرگیری از همه جریانات آن برای آمریکا حائز اهمیت است (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 122).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره	نفوذ سخت افزاری آمریکا در ایران از طریق مؤلفه‌های اقتصادی و تجاری	حضور در بازار ایران از طریق بنگاه‌های فعال در حوزه انرژی	۲ آگوست ۱۹۷۸ آقای کارلتون گفت که وزیر انرژی اظهار تمایل نمود که بر طبق ماده ۶۶۱ بنگاه عمران بین المللی (AID) از وجود متخصصین

پهلوی دوم		خورشیدی و بهره‌گیری از منافع تجاری و اقتصادی	انرژی خورشیدی ایالات متحده استفاده شود. کاردار گفت که بنگاه عمران بین المللی همیشه به دنبال پروژه‌های خوب برای کسب این درآمد است و معتقد است که انرژی خورشیدی، آمریکا را از یک موقعیت تجاری خوب در ایران برخوردار خواهد نمود (Documents from the American Spy) (Nest, 2007, Volume 1: 756).
ابعاد نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم	نفوذ سخت افزاری آمریکا از طریق فعالین اقتصادی و سرمایه‌داران ایرانی	لزوم برقراری روابط تجاری و اقتصادی با سرمایه‌داران ایرانی توسط تجار آمریکایی جهت استفاده سیاسی سفارت آمریکا از این سرمایه‌داران	محرمانه کاردار توصیه می کند که تجار آمریکایی روابط تجاری و اقتصادی خود را محکم کرده و رابطه وابستگی سرمایه‌داران ایرانی به آمریکا را هم چنان برقرار نگه دارند تا سفارت بتواند در سایه این وابستگی استفاده سیاسی خود را از این عناصر بنماید. کل سیاست آمریکا در قبال سرمایه‌داران وابسته سرمایه‌داران بزرگ چنین است (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 87).

طبق اسناد بررسی شده، ابعاد نفوذ آمریکا در دو سطح نفوذ نرم افزاری و سخت افزاری که هر دو ناظر به ابعاد نرم و سخت قدرت است قابل تقسیم‌بندی است:

۱. نفوذ نرم افزاری: در بحث نفوذ نرم‌افزاری و آنچه که طبق اسناد منتشر شده قابل بیان است تمرکز ویژه آمریکا بر روی مؤلفه‌های فرهنگی و آموزشی است (Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1: 108). و در این میان دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی نقش محوری داشته‌اند. اقدام مهم و مبنایی که سفارت و عوامل آمریکایی در ایران انجام می‌دادند اشاعه فرهنگ آمریکایی و معرفی جذابیت‌های فرهنگی غرب و آمریکا در قالب مؤسساتی چون انجمن ایران و آمریکا ICA برای جذب و مرعوب کردن ایرانیان در مقابل فرهنگ آمریکایی و جذب افراد مستعد بالاخص جوانان و روشنفکران و همونا کردن بیشتر آنان با رژیم پهلوی بوده است،

برای این منظور یکی از کارهای صورت گرفته از طریق سفارت، ایجاد بانک فکری از متصدیان غیر ارشد ایرانی برای بررسی سازوکارهای برقراری ارتباط مؤثر با جوانان ایرانی بوده است. هرچند در این میان نگرانی‌هایی از افزایش احساسات ضدآمریکایی در میان جوانان و روشنفکران ایرانی به دلیل حمایت آمریکا از رژیم پهلوی وجود داشته است. ارتباط با رهبران افکار عمومی در ایران و فعالیت در حوزه‌های مختلف آموزش و پرورش جهت انتقال ارزش‌های آمریکایی با محوریت دموکراسی در راستای نفوذ هرچه بیشتر آمریکا در لایه‌های فرهنگی و آموزشی ایران از دیگر اقدامات صورت گرفته در این حوزه می‌باشد. با توجه به وجود زمینه‌های تاریخی روشنفکری و غرب‌زدگی در مراکز علمی، آموزشی و فرهنگی ایران و جذابیت بالای ارزش‌های آمریکایی در آن دوره، آمریکا برای پیگیری اهداف خود در ایران تمرکز ویژه‌ای روی این مراکز داشته و طیف مختلفی از اقدامات را انجام داده است. پیوند و ارتباط ساختاری دانشگاه‌های آمریکایی با دانشگاه‌های مهم ایرانی، حضور اساتید آمریکایی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی ایران، شناسایی افراد مستعد جهت تحصیل در آمریکا، آموزش زبان انگلیسی به محصلین و افراد مستعد، جذب و تحصیل تعدادی بالای دانشجویان ایرانی در آمریکا، انتشار و توزیع نشریه «پژوهشده» توسط سفارت آمریکا در میان دانشمندان و نخبگان ایرانی، آشنا شدن دانشجویان ایرانی در آمریکا با سیستم این کشور و حتی ازدواج میان دانشجویان ایرانی و آمریکایی از جمله اقدامات مهم در راستای نفوذ آمریکا در ایران آن دوره بوده است. باید توجه داشت که غالب این دانشجویان پس از تحصیل و بازگشت به ایران در سطوح مختلف کارشناسی و مدیریتی ایران به کار گرفته می‌شدند و هرگونه تمرکز، نفوذ و جهت‌دهی به افکار و رفتار این دانشجویان نقش ویژه‌ای در تأمین، حفظ و استمرار اهداف و منافع آمریکا در ایران و منطقه غرب آسیا داشته است. نکته پایانی که باید مورد توجه قرار گیرد این است که آمریکا در کنار اقدامات مورد اشاره، با انتقال ارزش‌های غربی به ایران و ایجاد جذابیت‌های فرهنگی نقش مؤثری در تغییر پوشش و سبک زندگی دولتمردان و حتی عموم مردم ایران آن دوره ایفا نموده است.

۲. نفوذ سخت افزاری: اما در کنار تلاش‌های جدی آمریکا برای نفوذ از طریق فعالیت در حوزه‌های فرهنگی و آموزشی، حوزه دیگری که مورد توجه این کشور بوده است مؤلفه‌های مربوط به حوزه سخت با محوریت مؤلفه‌های نظامی و اقتصادی بوده است. طبیعی است که از یک

سو موقعیت ارزشمند ژئوپلیتیکی ایران در منطقه نفت خیز خلیج فارس و قرار گرفتن آن در مجاورت مرزهای شوروی موجب ایجاد یک جذابیت راهبردی برای حضور حداکثری آمریکا در ایران می‌شد و از سوی دیگر با توجه به وابستگی بالای حکومت پهلوی و شخصیتی وابسته چون محمدرضا پهلوی، تمایل حکومت پهلوی نیز برای حضور آمریکا در عرصه‌های مختلف بالا بوده است. لذا در میان دو مؤلفه اصلی قدرت و به تبع آن نفوذ سخت، در وهله اول به مؤلفه‌های نظامی، امنیتی و اطلاعاتی می‌رسیم، قرار گرفتن ایران در خاکریز اول مقابله با شوروی، اهمیت بالای نفت و منابع خلیج فارس برای آمریکا و لزوم حفظ امنیت منطقه از طریق سپردن نقش ژاندارمی آن به ایران، وابستگی بالای حکومت و ارتش پهلوی به تجهیزات و مستشاران آمریکایی همه از عوامل مهمی است که سبب حضور و نفوذ جدی آمریکا در ساختار نظامی و امنیتی ایران از طریق فروش تسلیحات، اعزام مستشاران و هیئت‌های نظامی آمریکایی می‌شد که نه تنها موجب تقویت امنیت آمریکا در برابر شوروی و تأمین منافع اقتصادی و تجاری آن در منطقه می‌شد که حتی از طریق انعقاد قراردادهای هنگفت نظامی و فروش تسلیحات و حضور مستشاران سود هنگفتی را نیز نصیب این کشور می‌کرد. همچنین اقتصاد کاملاً وابسته به نفت ایران موجب می‌شد آمریکایی‌ها نه تنها در حوزه‌های صنعتی و اقتصادی مربوط به نفت حضور جدی داشته باشند که حتی از شبکه‌های جاسوسی برای اطلاع دقیق از جزئیات برنامه‌های نفتی ایران نیز استفاده کنند و در نهایت با توجه به اقتصاد نفتی و غیر صنعتی ایران و جذابیت‌های فرهنگی و صنعتی آمریکا برای بسیاری از دولتمردان ایرانی و عموم مردم، زمینه برای فعالیت و حضور شرکت‌های مختلف تولیدی و تجاری این کشور در بازار ایران مساعد بود. همچنین نکته مهمی که در اینجا لازم به ذکر است بحث استفاده سفارت آمریکا از ظرفیت سرمایه‌داران ایرانی وابسته به کمپانی‌های آمریکایی جهت همکاری با بخش‌های اطلاعاتی و سیاسی این سفارت است که در راستای نیل به اهداف مالی و کسب سود در شبکه جاسوسی و نفوذ آمریکا در حوزه‌های مختلف اقتصادی و سیاسی قرار می‌گرفتند.

در مجموع با توجه به یافته‌های بدست آمده، الگوی نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم در

قالب جدول زیر قابل ارائه می‌باشد:

جدول-۷. الگوی نفوذ آمریکا در ایران (دوره پهلوی دوم)

مطالعات راهبردی آمریکا

براندازی دولت مستقر	براندازی دولت مصدق با کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲	اهداف نفوذ
ایجاد تغییر در رفتار و سیاست‌های حکومت پهلوی	افزایش وابستگی شخصیتی در شاه ایران به آمریکا	
	وابستگی ساختار، ارکان و کارگزاران حکومت پهلوی به آمریکا	
تغییر موازنه قدرت در برابر شوروی	مشروط کردن کمک‌های نظامی، سیاسی و اقتصادی به پذیرش سیاست‌های آمریکا	
	استفاده از ژئوپلیتیک ایران به عنوان اولین خاکریز در برابر شوروی	
	افزایش توان نظامی ایران در برابر شوروی و برای محافظت از منافع آمریکا در منطقه	
ایجاد منافع مشترک میان آمریکا، ایران و چین برای مقابله با نفوذ شوروی		
آماج نفوذ	نفوذ و اثرگذاری در شخص محمدرضا پهلوی	نفوذ در کارگزاران حکومت پهلوی
	نفوذ در شخصیت‌های رسمی سیاسی، نظامی، علمی، اقتصادی	
	نفوذ و استفاده از اشخاص غیر رسمی ولی مؤثر	
	نفوذ در میان درباریان صاحب منصب	نفوذ در ساختار سیاسی حکومت پهلوی
	نفوذ گسترده و اعمال نظر در ساختار و سیاست‌های ارتش ایران	
	نفوذ در وزارت‌خانه‌ها و شرکت‌های محوری مانند: شرکت ملی نفت، وزارت انرژی و سازمان‌های مهم اقتصادی	
	نفوذ و اثرگذاری در میان گروه‌های سیاسی غرب‌گرا	نفوذ در احزاب و گروه‌های سیاسی
	تلاش برای نفوذ در میان گروه‌های مذهبی و بازاریان	
	توسعه دیپلماسی عمومی و تلاش برای تغییر در نگرش فرهنگی و سیاسی ایرانیان	نفوذ در میان عموم مردم و اثرگذاری جمعی
	تلاش برای ایجاد تغییر در سبک زندگی، پوشش و ظاهر ایرانیان	
	توسعه فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی تحت پوشش مؤسسات ICA آمریکا	
	نفوذ در رهبران افکار عمومی جهت تأثیرگذاری گسترده بر عموم مردم	
نفوذ نرم افزاری	فعالیت گسترده مؤسسات فرهنگی آمریکایی ICA در ایران	ایجاد نفوذ
	ارتباط با رهبران افکار عمومی در ایران	
	ایجاد بانک فکری از متصدیان غیر ارشد ایرانی برای بررسی	

سازوکارهای برقراری ارتباط مؤثر با جوانان	نفوذ سخت افزاری
فعالیت در حوزه‌های آموزش و پرورش ایران	
پیوند و ارتباط ساختاری دانشگاه‌های آمریکایی با دانشگاه‌های مهم ایرانی	
شناسایی افراد مستعد جهت تحصیل در آمریکا	
حضور اساتید آمریکایی در دانشگاه‌های ایران	
آشنا کردن دانشجویان ایرانی با سیستم این کشور و انتقال ارزش‌های بنیادین آمریکا به آن‌ها	
تغییر در پوشش و سبک زندگی مسئولین و مردم ایران	
دادن نقش ژاندارمی منطقه به ایران	
فروش تسلیحات نظامی و تسلط اطلاعاتی بر ارتش ایران	
حضور مستشاران نظامی آمریکایی در سطوح بالا و رده‌های عملیاتی ارتش	
استفاده گسترده از منابع نفتی ایران	
جاسوسی از برنامه‌های نفتی ایران	
حضور پر رنگ در بازار مصرفی ایران	
فعالیت در بخش‌های کلان تجاری و اقتصادی ایران	
استفاده از ظرفیت سرمایه‌داران وابسته به کمپانی‌های آمریکایی برای همکاری‌های اطلاعاتی	

جمع‌بندی

پس از پایان جنگ جهانی دوم و ایجاد نظم بین‌المللی دو قطبی به رهبری ایالات متحده آمریکا و شوروی سابق، رقابت این دو قدرت جهت سیطره بر مناطق مختلف جهان رنگ و بوی دیگری یافت و در این میان منطقه غرب آسیا به دلایل مختلف مورد توجه این دو قدرت بالاحص آمریکا قرار گرفت. قرار گرفتن ایران با مختصات ژئوپلیتیکی، منابع غنی نفتی و همچنین همسایگی با شوروی سابق باعث ایجاد جذابیت‌های فراوانی برای آمریکا شد، لذا این کشور

برنامه‌ها و اقدامات متنوعی را در جهت نفوذ گسترده و سیطره بر ایران دوره پهلوی دوم در پیش گرفت.

با بررسی اسناد بدست آمده از سفارت سابق آمریکا در ایران و کدگذاری‌های صورت گرفته بر روی آن‌ها از طریق روش تحلیل محتوای کیفی، ارکان نفوذ آمریکا در ایران در سه بخش اهداف، آماج و ابعاد نفوذ احصاء گردید. در مورد اهداف نفوذ آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم می‌توان گفت که آمریکا سه هدف اصلی را دنبال می‌کرد: در برهه‌هایی هدف آن براندازی دولت بود که نمود عینی آن در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و براندازی دولت مصدق نمایان شد، ایجاد تغییر در رفتار و تصمیمات مختلف حکومت که با توجه به وابستگی بالای حکومت پهلوی این مسئله به کرات و در حوزه‌های مختلف سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی به وقوع پیوست و در نهایت ایجاد موازنه قدرت در برابر همسایه شمالی ایران یعنی شوروی سابق با تقویت نظامی و قرار دادن ایران در خاکریز اول مواجهه با این قدرت بزرگ جهانی.

بخش دیگری که مورد بررسی قرار گرفت آماج یا مخاطبینی بودند که محل نفوذ آمریکا قرار گرفتند. این بخش نیز در چهار لایه احصاء شده است: ۱. نفوذ در کارگزاران که شامل شخص محمدرضا پهلوی تا سایر شخصیت‌های سیاسی، نظامی، علمی، اقتصادی، فرهنگی و حتی افراد سطح پایین‌تر با مشاغل غیر رسمی می‌شد؛ ۲. نفوذ در دربار و ساختار سیاسی، نظامی و اقتصادی ایران آن دوره و نهادهایی چون ارتش، شرکت نفت، وزارت انرژی، سازمان‌های علمی و اقتصادی؛ ۳. نفوذ در احزاب و گروه‌های سیاسی و مدنی و حتی تلاش جهت نفوذ در میان مذهبی‌ها و بازاریان حامی نهضت امام خمینی^(ره). ۴. نفوذ در میان عموم مردم و تغییر در سبک زندگی، ظاهر، پوشش، علایق و ذائقه‌های فرهنگی و ارزشی آن‌ها بالاخص از طریق مؤسسات انجمن ایران و آمریکا ICA و رهبران افکار عمومی.

در نهایت بخش سوم مربوط به ابعاد نفوذ آمریکا می‌شد که این ابعاد در دو بخش نرم افزاری و سخت افزاری دسته‌بندی گردید. در بخش نرم افزاری اقداماتی چون: ایجاد جذابیت‌های فرهنگی برای ایرانیان، انتقال ارزش‌های آمریکایی با محوریت کلید واژه دموکراسی، فعالیت گسترده مؤسسات فرهنگی آمریکایی ICA در ایران، ارتباط با رهبران افکار عمومی در ایران، فعالیت در حوزه‌های آموزش و پرورش، پیوند و ارتباط ساختاری دانشگاه‌های آمریکایی با دانشگاه‌های مهم

ایرانی، شناسایی افراد مستعد جهت تحصیل در آمریکا، جذب و تحصیل تعداد بالای دانشجوی ایرانی در آمریکا، انتشار و توزیع نشریه پژوهش‌دهنده توسط سفارت آمریکا در میان دانشمندان و نخبگان، حضور اساتید و مربیان آمریکایی در دانشگاه‌های مختلف، آموزش زبان انگلیسی به محصلین و داوطلبین ایرانی، آشنا شدن دانشجویانی ایرانی در آمریکا با سیستم این کشور، ازدواج میان دانشجویان ایرانی و آمریکایی و تغییر در پوشش و سبک زندگی مسئولین و مردم مورد توجه آمریکایی‌ها قرار گرفت. در حوزه سخت افزاری نیز اجمالاً این موارد قابل اشاره می‌باشد: فروش تسلیحات نظامی، تسلط اطلاعاتی بر ارتش ایران، حضور مستشاران و هیئت‌های نظامی آمریکایی در ایران، دادن نقش ژاندارمی منطقه به ایران جهت تأمین منافع آمریکا در منطقه، استفاده حداکثری از منابع نفتی و جاسوسی از برنامه‌های نفتی ایران، حضور جدی در بازار ایران، فعالیت در بخش‌های تجاری و اقتصادی و در نهایت استفاده از ظرفیت سرمایه‌داران وابسته به کمپانی‌های آمریکایی برای همکاری‌های اطلاعاتی و سیاسی.

با مرور آنچه در این پژوهش گذشت مشخص می‌شود که بحث نفوذ گسترده و برنامه‌ریزی شده آمریکا در ایران دوره پهلوی دوم چیزی فراتر از یک امر معمول و در راستای کسب منافع حداکثری از موقعیت خاص ژئوپلیتیکی و منابع نفتی ایران و منطقه غرب آسیا بوده است. اما در پایان باید دو نکته مهم را مدنظر قرار داد: اول اینکه با بررسی چنین مواردی حتی المقدور قواعد و روش‌های نفوذ و سلطه آمریکا بر کشورهای مختلف استخراج شده و با یک نگاه آینده‌نگرانه در سیاست‌گذاری‌ها و تصمیمات داخلی و بین‌المللی مدنظر قرار گیرد و حتی چنین اسناد، تجربیات و یافته‌هایی در اختیار کشورهای دوستی که میزبان سفارتخانه‌ها و نهادهای آمریکایی هستند قرار گیرد؛ و نکته بعدی اینکه متأسفانه طی این سال‌ها به دلایل مختلف آنچنان که باید به اسناد لانه جاسوسی پرداخته نشده است و ضرورت انجام پژوهش‌های مختلف و نگارش آثار باکیفیت مبتنی بر این اسناد در حوزه‌های گوناگون امری لازم و ضروری است.

Translated References to English

Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1, Tehran: usdoc.ir. [In Persian]
Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 1, Tehran: Institute for Political Studies and Research. [In Persian]

- Documents from the American Spy Nest, 1979, Volume 1, Tehran. Islamic Revolution Documents Publishing Center. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 2, Tehran: usdoc.ir. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 2, Tehran: Institute for Political Studies and Research. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 3, Tehran: usdoc.ir. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 3, Tehran: Institute for Political Studies and Research. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 1979, Volume 3, Tehran. Islamic Revolution Documents Publishing Center. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 4, Tehran: usdoc.ir. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 4, Tehran: Institute for Political Studies and Research. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 6, Tehran: usdoc.ir. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 6, Tehran: Institute for Political Studies and Research. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 7, Tehran: usdoc.ir. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 7, Tehran: Institute for Political Studies and Research. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 8, Tehran: usdoc.ir. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 8, Tehran: Institute for Political Studies and Research. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 9, Tehran: usdoc.ir. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 10, Tehran: usdoc.ir. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 10, Tehran: Institute for Political Studies and Research. **[In Persian]**
- Documents from the American Spy Nest, 2007, Volume 11, Tehran: usdoc.ir. **[In Persian]**
- Alwani, S. M. (2007). Public management book [Ketab-e Modiriat-e Omumi]. Ney Publishing. **[In Persian]**
- Dahl, Robert A. (1957). The Concept of Power. *Behavioral Science*, 2(3), 201-215.
- Gasiorowski, M. J. (1991). U.S. foreign policy and the Shah: Building a client state in Iran. **[In Persian]**
- Gasiorowski, Mark J. (1991). U.S. foreign policy and the Shah: Building a client state in Iran. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Gasiorowski, Mark J. (1991). U.S. foreign policy and the Shah: Building a client state in Iran. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Hsieh, H. Hsiu-Fang and Shannon, Sarah E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*.
- Imam Khamenei, Seyyed Ali (2016). Statements in a meeting with students, 2016/11/02 . <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=34815> **[In Persian]**
- Imam Khamenei, Seyyed Ali (2015). Statements in a meeting with students, 2015/11/03 . <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=31309> **[In Persian]**
- Jamshidiha, G., & Gheibi, S. M. J. (2021). The network of infiltration in Iran's schools by examining the documents of the American den of espionage in Iran [Shabake-ye Tarsim-e Noofouz dar Madares-e Iran ba Barresi-e Asnad-e Laneh Jasousi Amrika dar Iran]. Tehran, Iran: Documentary Research of the Islamic Revolution. **[In Persian]**
- Klein, John. (2014). U.S. Embassy in Iran and American foreign policy. New York: Routledge
- Malekpour, M., & mousavinia, M. (2025). Analysis of Cultural Policy in the Domain of Iranian Women during the Pahlavi II Era with a Focus on the U.S. Embassy Espionage

- Documents. *American Strategic Studies*, 5(2), 115-141. doi: 10.47176/asr.2025.1316 **[In Persian]**
- Katouzian, M. A. H. (2008). The political economy of Iran: From constitutionalism to the end of the Pahlavi dynasty [Eqtasad-e Siasi-e Iran: Az Mashrouteh ta Payan-e Pahlavi] (M. R. Nafisi, Trans.). Markaz Publishing. **[In Persian]**
- Momeni Rad, A., et al. (2013). Qualitative content analysis in the method of research: Nature, stages, and validity of results [Tahlil-e Motoun-e Keyfi dar Aeen-e Pazhoohesh]. *Journal of Educational Measurement*, 4 (14), 187–222. **[In Persian]**
- Mostaghassi, S. (2005). Cultural infiltration according to the documents of the American den of espionage in Iran [Noofouz-e Farhangi be Revayat-e Asnad-e Laneh Jasousi Amrika dar Iran]. Tehran, Iran: Kayhan Farhangi Publications. **[In Persian]**
- Mousavi, H. (2010). A study of the Den of Espionage documents and the dimensions of American infiltration in Iran [Barresi-e Asnad-e Laneh Jasousi va Ab'ad-e Noofouz-e Amrika dar Iran]. Tehran, Iran: Islamic Culture and Thought Research Institute. **[In Persian]**
- Morgenthau, Hans J. (1948). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. New York: Alfred A. Knopf.
- Nye, Joseph S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs.
- Nye, Joseph S. (2011). *The future of power*. New York: Public Affairs.
- Ramin, M. (2016). The geopolitics of the Persian Gulf and Iran's position in American strategy [Zheopolitik-e Khalij-e Fars va Jaygah-e Iran dar Rahnbard-e Amrika]. Tehran, Iran: Ghomes Publishing. **[In Persian]**
- Saeedi Shahroudi, A., Vatandoust, G., Roustaei, M., & Gol-Sorkh-e Hag, M. (2021). Strategic infiltration of the enemy [Noofouz-e Estratezhik-e Doshman]. Tehran, Iran: Supreme National Defense University Press. **[In Persian]**
- Schunz, Simon. (2022). How to assess the European Union's influence in international affairs: Addressing a major conceptual challenge for EU foreign policy analysis. *Journal of European Integration*, 44(3), 1–19.
- Shapiro, Jeremy, & Jacobs, Ben. (2011). Who influences foreign policy? *Foreign Policy Analysis*, 7(1), 25–46.
- Shah Ali, A. R. (2015). The second revolution (The seizure of the American den of espionage, effects and consequences) [Enghelab-e Dovvom (Taskhir-e Laneh Jasousi Amrika, Asar va Peyamad-ha)]. Tehran, Iran: Center for Islamic Revolution Documents Publishing. **[In Persian]**
- Shiroudi, M. (2007). The seizure of the American den of espionage: Causes, process, and consequences [Taskhir-e Laneh Jasousi Amrika: Elal, Ravan va Peyamad-ha]. *Payam Magazine*, (85), 121–133. **[In Persian]**
- Tajik Rostami, M. (2018). 'Infiltration': The enemy's planned infiltration project from the perspective of the Supreme Leader [Noofouz'; Projeh-ye Barnameh Rizi Shodeh-ye Noofouz-e Doshman az Didgah-e Magham-e Mo'azzam-e Rahbari]. Qom, Iran: Shahid Kazemi Publications. **[In Persian]**
- Tavanaei, M. H., & Alimohammadzadeh, K. (2004). Techniques of success and achievement [Teknik-ha-ye Movaffaghiat va Kamyabi] (Vol. 2). Tehran, Iran: Andisheh Mehr Publishing. **[In Persian]**
- Varai, S.J. (2006). Republicanism and Islamism from the perspective of Imam Khomeini and the Constitution [Jomhuriat va Eslamiyat az Didgah-e Imam Khomeini va Ghanun-e Asasi]. *Islamic Government*. **[In Persian]**
- Wu, Yiming. (2017). The concept of influence in international relations. *Global Politics Journal*, 10(2), 35-40.

